

it's in our nature

Nationaal Monument MH17:
herinneringen planten

.....

Ontwerpen met bomen

.....

Groene ontmoetingsplek
voor wereldconcern

.....

Stadsgroen 2021

.....

Sublieme vegetaties en
échte bomen

EBBEN
trees since 1862

Trees are poems
the earth writes upon the sky

Kahlil Gibran

Inhoud

In dit nummer van ID Magazine

11

“Het maken van landschappen die ontroeren, die thuis voelen, die werken, die het doen, die ons een kick geven, dáár gaat het me om.” Landschapsarchitect Harro de Jong over aalbare meisjesbomen en karakterloze klonen versus sublieme vegetaties en échte bomen.

7

In project **Stadsgroen 2021** worden nieuwe en tot dusver weinig gebruikte stadsbomen twaalf jaar lang getest op hitte-, droogte- en vorstbestendigheid.

28

Nationaal Monument MH17 herenigt de slachtoffers van de vliegkamp boven Oekraïne in een herinneringsbos. 298 bomen werden geplant, één voor elk leven, één voor elke geliefde.

17

Het antwoord op de kaalslag in stedelijke bomenbestanden is het ontwerpen met sterke soorten, te mixen in cultivars en variëteiten en de uniformiteit los te laten. Het is tijd voor groene diversiteit!

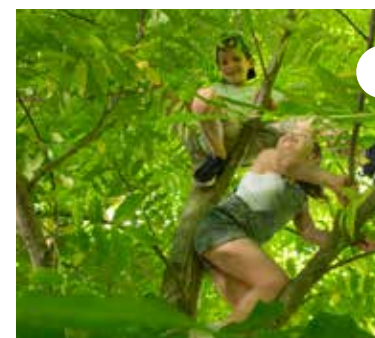
38

De buitenruimtes bij het hoofdkantoor van Hilti transformeerden van een voormalige logistieke asfalt-plak tot een hoogwaardige, groene ontmoetingsplaats. Landschapsarchitect Christian Carnier vertelt over het belang van nauwgezette detaillering en individuele selectie van de bomen.

42

Zijn klimbomen onontbeerlijk of overbodig? Groeningenieurs Sarah Bosman en Jasper Haster in gesprek over buiten spelen, natuurbeleving en het verschil tussen klimbomen en bomen om in te klimmen.

× *Sycoparrotia semidecidua* - Bijzondere bastaard

6

Project - Stadsgroen 2021

7

Internationale inspiratie - Trompenburg Tuinen & Arboretum

10

Vakmensen met een visie - Harro de Jong

11

Goed IDee - TreeEbb app

14

Natuurbeleving op hoog niveau

16

Groene diversiteit - ontwerpen met bomen

17

Quercus pubescens - zachte zuiderling

21

Good to know

22

Aan het woord: Susanne Piesch

24

De 10 mooiste... zomerbladeren

26

Nationaal Monument MH17 - werken aan herinnering

28

Celtis sinensis - Beweeglijke bohémien

33

Uit welk hout bent u gesneden?

34

Internationale projecten

36

Project - Hoofdkantoor Hilti, Schaan, Liechtenstein

38

Bomen over bomen met Toon Ebben

41

Klimbomen: onontbeerlijk of overbodig?

42

Internationale inspiratie - Enea Boommuseum

47

Good to grow - Meer groen in de stedelijke omgeving

48

Het laatste woord is aan onze medebewoners...

50

Voorwoord

It's in our nature

'Er is niets waar een ceder een grotere hekel aan heeft dan wachten'. Ons nieuwe boek *De boomhoroscoop* ligt opengeslagen op tafel terwijl ik de karakterbeschrijving van mijn geboortebom voorlees aan een van onze relaties. Klopt helemaal. Wachten is niet mijn sterkste kant. Te laat komen daarentegen... De beschrijving van de ceder is als beschrijving voor *mijn* karakter natuurlijk veel te positief. Gelukkig blijken de Keltische karakteromschrijvingen van anderen veel beter te kloppen, of vormen ze in ieder geval steeds weer een inspirerend gespreksonderwerp.

'De ceder past zich gemakkelijk aan'. En dat raakt een voor mij belangrijk thema. De klimaatveranderingen en de druk op groen in de stedelijke omgeving noodzaken ons tot aanpassing. Er wordt van bomen verwacht dat ze zich eindeloos kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden. Dat ze op dezelfde standplaats hitte, kou, droogte, wateroverlast, en noem maar op aankunnen. Steeds vaker realiseer ik me dat het niet de bomen zijn die zich moeten aanpassen, maar wij.

Het leuke aan *De boomhoroscoop* is ook om al die verschillende karakters te ontdekken. Want wat zou de wereld saai zijn, als we allemaal hetzelfde waren. En datzelfde geldt dan ook weer voor bomen. Hoe interessant is een stad waar elke straat of laan in elk seizoen hetzelfde kleurt? Hoeveel valt er op een plein te beleven als er enkel één soort bomen is aangeplant. Om nog maar niet te spreken van de risico's die een monocultuur met zich meebrengt. In dit ID Magazine pleiten we voor meer groene diversiteit. Want diversiteit is interessanter en leefbaarder. Of het nu om bomen of om mensen gaat.

Toon Ebben

x *Sycoparrotia semidecidua*

Bijzondere bastaard

x*Sycoparrotia semidecidua* is een kruising tussen de geslachten *Sycopsis sinensis* en *Parrotia persica*, ontwikkeld in de jaren vijftig in Basel, Zwitserland. De soort is een zogenaamde geslachtshybride, de naam *Sycoparrotia* is een contractie van beide geslachtsnamen. De soortnaam *semidecidua* betekent letterlijk 'half afvallend' en heeft te maken met het feit dat de soort semi-wintergroen is. De boom behoudt een groot deel van het blad de hele winter en laat het pas eind februari, begin maart vallen.

x*Sycoparrotia semidecidua* vormt eerder een forse struik dan een echte boom. Het is een langzame groeier, die door middel van snoei tot een kleine boom wordt gevormd. Het blad is langwerpig, glanzend, dik en groen en lijkt wel wat op dat van een *Ficus*. Van oktober tot januari kleurt een deel van het blad geeloranje, rood en violet. Na de bladval aan het eind van de winter bloeit de boom op het kale hout. De bloemen beginnen roodbruin en worden dan geler door de lange, gele meeldraden. Na de bloei loopt het glanzende blad weer uit en zo heeft de boom jaar rond – op een korte periode in het vroege voorjaar na – een mooie, dichte kroon.

Standplaats

x*Sycoparrotia semidecidua* is niet kieskeurig wat standplaats betreft, zolang de boom beschut staat tegen droge, hete wind en de bodem doorlatend is. Hang- of stagnerend water wordt absoluut niet verdragen. De soort is toepasbaar in verharding, maar blijft klein en is – door de geringe opkroonhoogte die kan worden verkregen – minder geschikt voor brede verkeersstraten en pleinen. Het is een bijzondere boom voor woonstraten, (patio)tuinen, parken en begraafplaatsen. *Sycoparrotia* heeft geen last van ziektes of plagen en is sterk door het harde hout. In de jeugdfase kunnen de takken in strenge winters een stukje invriezen, de boom herstelt hier echter goed van.

GREEN ID

Botanisch: x*Sycoparrotia semidecidua*
Familie: Hamamelidaceae
Nederlands: Sycoparrotia
Engels: Sycoparrotia
Duits: Eisenholzstrauch
Frans: Sycoparrotia

Vorm: breed eironde, gesloten kroon
Hoogte: 5 - 8 m
Breedte: 4 - 5 m
Plaats: zonnig tot halfschaduw, verdraagt wind
Zone: 7A - 9A
Bodem: vochtig, doorlatend, voedselrijk, pH 5.1 - 7.5
Toepassing: straat, plein, tuin, patio, daktuin, park, begraafplaats, verdraagt verharding, drachtplant

Lente: roodbruine/gele bloei op het kale hout, bronsgroen blad
Zomer: donkergroen blad, bruine vruchten
Herfst: donkergroen blad
Winter: donkergroen/geeloranje/rood/violet blad, grijsbruine bast, roodbruine twijgen

The evergreen! How beautiful, how welcome, how wonderful the evergreen! When one thinks of it, how astonishing a variety of nature! In some countries we know that the tree that sheds its leaf is the variety, but that does not make it less amazing, that the same soil and the same sun should nurture plants differing in the first rule and law of their existence.

Jane Austen

Op zoek naar stadsbomen voor de toekomst

De typische en traditioneel veel aangeplante stadsbomen zoals de winterlinde, Europese es, gewone of Noorse esdoorn, kastanje en plataan hebben steeds meer te lijden onder stressfactoren die samenhangen met de stadsomgeving. Denk aan bodemaftichting, beperkte wortelruimte, mechanische schade aan wortels en kroon, een hoge warmtereflectie van gebouwen, emissies van verontreinigende stoffen en belasting door urine en zout. En daar komen de steeds duidelijker merkbare gevolgen van de klimaatverandering nog bij. De opwarming van het klimaat treft met name de steden, waar de temperatuur nu vaak al twee en niet zelden tot zelfs tien graden hoger ligt dan in het omliggende gebied. Het toenemende aantal hittedagen met meer dan dertig graden is niet de enige bron van zorg. De verzwakte bomen hebben het extra zwaar te verduren door nieuw ongedierte en nieuwe ziekten, die deels van de klimaatverandering profiteren.

Stressbestendige bomen

In 2009 startte het Beierse Staatsinstituut voor wijnbouw en tuinbouw in het Duitse Veitshöchheim het project Stadsgroen 2021: een proef om nieuwe en tot dusver weinig gebruikte boomsoorten te testen en daarmee aan de praktijk een zo breed mogelijk sortiment boomsoorten en -variëteiten ter beschikking te stellen. Een sortiment goed bestand tegen het stadsklimaat en tegen hitte- en droogtestress.

Twintig boomsoorten werden gekozen aan de hand van de volgende criteria: droogtestresstolerantie, bestendigheid tegen vorst (met name laat in het voorjaar), standplaatsen/hoge pH-tolerantie, geringe ziektegevoeligheid, geen bekende gevoeligheid voor schadelijke organismen en ongedierte (EPPO-lijst), en beoordeling uit de praktijk en groeivorm. ▶

Parameters stellen
Drie klimatologisch zeer diverse locaties in Beieren werden geselecteerd voor de aanplant van de proefbomen. Het noordwestelijk gelegen Würzburg met zijn droge wijnbouwklimaat voor het meten van droogte- en hitte bestendigheid. De noordoostelijk gelegen steden Hof en Münchberg met continentale klimaatinvloeden als testlocatie voor vorsttolerantie. En het zuidwestelijk gelegen Kempten met een neerslagrijk klimaat van gematigde temperaturen. Van elke boomsoort werden er op elk van de drie locaties acht (in uitzonderingsgevallen zes) exemplaren aangeplant langs straten. Op iedere locatie kreeg de helft van de bomen mycorrhizapreparaten. Elke boom kreeg een plantgat van 8 m³ (1,5 meter diep) dat gevuld werd met een niet verdichtbaar substraat. De aanplant vond plaats in het najaar van 2009 en het voorjaar van 2010. Rond elke boom werden ter verankering drie boompalen geplaatst. Alle bomen kregen een stambescherming van rietmatten of tonkinmatten. In het kader van de verzorging werden de bomen na de aanplant tot en met 2013 met afnemende intensiteit bewaterd.

Voorlopige onderzoeksresultaten
Het project Stadsgroen 2021 bevindt zich in het achtste onderzoeksjaar. Elk jaar worden de bomen begin juli en halverwege september onderzocht op groei (stamomvang, zijtakken, hoofdloot), vorstschade, droogtestress, ongedierte en op fenologie (uitloop, bladverkleuring, bladval). Hoewel er nog vier jaar aan onderzoek te gaan is, zijn dankzij de extreme zomers en winters van de afgelopen jaren de resultaten van de groep bomen die in 2009-2010 is aangeplant goed genoeg voor een voorlopige regionale beoordeling.

Winnaars in de categorie vorstschade/winterhardheid
Acer monspessulanum, *Fraxinus ornus*, *Fraxinus pennsylvanica* 'Summit', *Gleditsia triacanthos* 'Skyline', *Liquidambar styraciflua*, *Magnolia kobus*, *Quercus cerris*, *Quercus xhispanica* 'Wageningen', *Ulmus* 'Lobel'

Winnaars in de categorie droogte-/hittestress
Acer monspessulanum, *Alnus xspaethii*, *Carpinus betulus* 'Frans Fontaine', *Fraxinus pennsylvanica* 'Summit', *Ginkgo biloba*, *Gleditsia triacanthos* 'Skyline', *Liquidambar styraciflua*, *Magnolia kobus*, *Quercus frainetto* 'Trump', *Quercus xhispanica* 'Wageningen', *Styphnolobium japonicum* 'Regent', *Ulmus* 'Lobel', *Zelkova serrata* 'Green Vase'

LOCATIEWINNAARS

	Würzburg droogte/hitte	Hof/Münchberg vorst	Kempten gematigd
<i>Alnus xspaethii</i>	✗	✗	✗
<i>Ulmus</i> 'Lobel'	✗	✗	✗
<i>Liquidambar styraciflua</i>	✗	✗	
<i>Fraxinus ornus</i>		✗	✗
<i>Fraxinus pennsylvanica</i> 'Summit'		✗	✗
<i>Styphnolobium japonicum</i> 'Regent'		✗	✗
<i>Carpinus betulus</i> 'Frans Fontaine'	✗		
<i>Ostrya carpinifolia</i>	✗		
<i>Quercus cerris</i>	✗		
<i>Quercus frainetto</i> 'Trump'	✗		
<i>Tilia tomentosa</i> 'Brabant'	✗		
<i>Magnolia kobus</i>		✗	
<i>Parrotia persica</i> ('Vanessa')		✗	
<i>Gleditsia triacanthos</i> 'Skyline'			✗

Facts & Figures

Stadsgroen 2021

.....

Project:	Stadsgroen 2021 - op zoek naar stadsbomen voor de toekomst
Partijen:	Onderzoek door afdelingen Landschapszorg (leiding) en Tuinbouw en het Expertisecentrum Analyse van het Beierse Staatsinstituut voor wijnbouw en tuinbouw in Veitshöchheim. Gesubsidieerd door het Beierse ministerie voor Voedsel, Landbouw en Bosbouw.
Locaties:	Würzburg, Hof/Münchberg en Kempten, deelstaat Beieren, Duitsland
Beplanting:	Diverse boomkwekerijen, waaronder Boomkwekerij Ebben Aangeplant in 2009/2010: <i>Acer buergerianum</i> , <i>Acer monspessulanum</i> , <i>Alnus xspaethii</i> , <i>Carpinus betulus</i> 'Frans Fontaine', <i>Celtis australis</i> , <i>Fraxinus ornus</i> , <i>Fraxinus pennsylvanica</i> 'Summit', <i>Ginkgo biloba</i> , <i>Gleditsia triacanthos</i> 'Skyline', <i>Liquidambar styraciflua</i> , <i>Magnolia kobus</i> , <i>Ostrya carpinifolia</i> , <i>Parrotia persica</i> , <i>Quercus cerris</i> , <i>Quercus frainetto</i> 'Trump', <i>Quercus xhispanica</i> 'Wageningen', <i>Styphnolobium japonicum</i> 'Regent', <i>Tilia tomentosa</i> 'Brabant', <i>Ulmus</i> 'Lobel', <i>Zelkova serrata</i> 'Green Vase' Uitbreiding van de proef in 2015: <i>Acer opalus</i> , <i>Acer rubrum</i> 'Somerset', <i>Eucommia ulmoides</i> , <i>Juglans nigra</i> , <i>Malus tschonoskii</i> , <i>Platanus orientalis</i> , <i>Sorbus latifolia</i> 'Henk Vink', <i>Tilia americana</i> 'Redmond', <i>Tilia mongolica</i> , <i>Ulmus</i> 'Rebona'
Looptijd:	2009 - 2021
Kosten:	€ 760.000,-

Meer onderzoeksresultaten?
ebben.nl > ontwerpen en inrichten > duurzaamheid en ecologie

Dr. Philipp Schönfeld & Dr. Susanne Böll
Beierse Staatsinstituut voor wijnbouw en tuinbouw
Afdeling Landschapszorg
Veitshöchheim, Duitsland

Het maken van landschappen die ontroeren, die thuis voelen, die werken, dáár gaat het me om

Op de radio hoorde ik dat men in België een nieuwe oplossing heeft gevonden voor de onveiligheid die bomen veroorzaken langs 's Heeren wegen. Door alleen nog dunne en langzaam groeiende bomen aan te planten, is het risico als je er met de auto tegen aan rijdt veel kleiner. Zodra die boompjes onverhoopt toch dikker – en daarmee onveilig – worden, zullen ze bij de grond worden afgezaagd.

Daarna mogen ze weer uitlopen en tegen de tijd dat ze weer op een boom gaan lijken,

waar je krassen van kunt krijgen, kunnen ze opnieuw omgezaagd worden.

Briljant! Bomen zonder stam. Belgische bonsai.

Trompenburg Tuinen & Arboretum

Middenin de drukke havenstad Rotterdam ligt een oase van rust en stilte, een schakel in parken en andere groene gebieden die het centrum van de stad omvatten. Hier vindt de bezoeker in Trompenburg Tuinen & Arboretum een bijzondere bomen- en heestercollectie, een rijkdom aan vaste planten in waterrijke tuinen en een gekoesterde verzameling cactussen en vetplanten, waaronder honderd jaar oude exemplaren.

Trompenburg Tuinen & Arboretum vindt zijn oorsprong in 1858 als buitenplaats, behorend tot de ambachtsheerlijkheid Kralingen. Buitenplaats Zomerlust met de boerderij Trompenburg werd bewoond door de familie Smith/Van Hoey Smith. De tuin bij de buitenplaats werd in 1870 aangelegd in de Engelse landschapsstijl en al gauw begon de familie met een bomenverzameling.

In 1950 nam J.R.P. van Hoey Smith het arboretum over van zijn vader, waarna de collectie explosief toenam. De aandacht ligt voornamelijk op eiken, beuken, rhododendrons en coniferen.

Van Arboretum Trompenburg komen diverse mooie selecties die nu wereldwijd worden gekweekt. Voorbeelden daarvan zijn *Thuja orientalis* 'Van Hoey Smith', *Acer palmatum* 'Trompenburg', *Fagus sylvatica* 'Dawyck Purple' en *Quercus* 'Pondaim'. In februari begint de bloei van de Rhododendron collectie. De verzameling van maar liefst zevenhonderd verschillende soorten bereikt het hoogtepunt van de bloei in mei. Dan vinden bezoekers uit de hele wereld hun weg naar het arboretum om dit schouwspel niet te missen.

Denkend aan Holland
zie ik oneindige rijen
ondenkbaar
gemanicuurde
zuilvormers
als gekloonde pluimen
aan den einder staan

Een vergelijkbaar ongemakkelijk gevoel als bij het horen van de Belgische oplossing kreeg ik onlangs op de *Boom Innovatie Dag*. In een toespraak werd een boomsoort geprezen die mooi klein en slank blijft, geen takuitval heeft, goed bestand is tegen stedelijke omstandigheden, niet ziek wordt, geen luisaantasting heeft, et cetera.

Al die ongemakken die bomen nog wel eens eigen zijn, zaten er dus niet aan – en er was sowieso weinig meer aan. Het boompje leek nog maar verdomd weinig op een boom. Keurig, netjes, klein, aaibaar en hanteerbaar – de chihuahua onder de bomen. Het lijkt erop – als je sommige boomfokkers en beheerders moet geloven – dat de ideale boom uiteindelijk geen bloemen, geen vruchten, geen takken en als we toch bezig zijn ook geen bladeren meer heeft. Allemaal onhandig. Als hij dan ook nog eens licht zou geven ('goed voor de veiligheid') blijken de boominnovators zomaar ineens de lantaarnpaal te hebben heruitgevonden. Ware het niet dat een lantaarnpaal een 'stam' heeft en de Belgen ontdekten hebben dat je daar tegenaan kunt rijden. Misschien is de ideale boom wel de *Poacea artisanale*. Kunstgras. Geen gedoe, geen schaduw, geen gedruip, geen overlast, geen geklaag, geen onderhoud, geen gevaar. ▶

Wat ik zo fijn
vind aan bomen is
juist dat ze niet
innoveren

Wezenloze soorten

Dat gepruts met bomen staat me tegen. Die series karakterloze klonen 'nette bomen' die je krijgt als je even niet oplet bij de bestelling ('meisjesbomen' noem ik ze meestal, maar dat klinkt erg onaardig tegenover de halve wereldbevolking, dus dat doe ik hier maar niet). Maar ook het gepruts met planten. Goedbedoelde plantsoenen die vol staan met wezenloze soorten die niemand kent behalve van... tja, plantsoenen. Die niemand ooit 'in het echt' gezien heeft. Of plantvakken die juist vol staan met soorten die 'óók leuk zijn'. Ik zag laatst een soort van zegge of iets dergelijks staan, die nog het meest deed denken aan een bos rechtopstaande, halfgare tagliatelle met inktvisinkt, u weet wel – die zwarte. 'Weer eens wat anders!'

Wat is er mis met echt?

Mij be kroop vooral hetzelfde gevoel dat je krijgt in het verkeerde soort chique restaurant als je een té opgemaakt bord voorgezet krijgt, met een schuimpje van dit en een gelletje van dat. Ik at eens in een zeer vooraanstaand restaurant een fantastisch dessert van griesmeelpuddingchips met daarover poeder van rode bessensaus. Waanzinnig knap, het smaakte als je erop kauwde echt naar griesmeelpudding met rode bessensaus. Het enige dat me op dat moment nóg lekkerder had geleken was echte griesmeelpudding met echte rode bessensaus. En dat is precies mijn punt. Wat is er mis met echt? De natuur creëert zulke heerlijke gerechten, vegetaties om je vingers bij af te likken en in elk seizoen mooi. Maar landschapsarchitecten die in Wageningen

*Nieuwe combinaties met die fantastische ingrediënten,
een beetje van God, en een beetje van onszelf,
dát is voor mij Landschapsarchitectuur*

hebben gestudeerd (zoals ik) weten vaak niks van planten en vegetaties. Mensen die Larenstein hebben gedaan, juist vaak weer teveel! Als je al die bijzondere cultivars kent bestaat zomaar de kans dat je er ook echt iets mee gaat doen. Dan verworpen beplantingen tot een soort postzegelverzamelingen van soorten die we óók nog konden bedenken.

Tegenhangers van de meesleurende innovatie

Wat ik zo fijn vind aan bomen, planten, de natuur, de sterrenhemel en de prachtige cultuurlandschappen, is juist dat ze niet innoveren. Dat ze zichzelf zijn gebleven, als tegenhanger van al die vooruitgang waar we non-stop aan werken, die ons energie geeft en waar we in meegesleurd worden. Dat ze ondanks alles wat er in de wereld veranderd is, gewoon zijn blijven staan. Toegegeven, die bomen konden niet veel anders, maar fijn is het wel. Dat je naast zo'n oude baas staat en bedenkt wat daar allemaal aan voorbij is getrokken. Dat andere mensen daar lang geleden misschien ook wel zo mijmerend naast hebben gestaan. Daar zit een soort troost in. Net als zo'n typisch vakantiebezoekje aan die oude kerk in dat stadje. Het besef dat al die eeuwen al die generaties daar bijeenkomen, met al hun geluk en al hun verdriet, tussen diezelfde stenen, in diezelfde kenmerkende geur. Die niet-veranderde dingen zetten ons op onze plaats. Juist landschappen zijn daar nogal geschikt voor.

Echte bomen en sublieme vegetaties

Klinkt natuurlijk enorm ouderwets allemaal. Maar let op: ik ben niet tégen innovatie. Innovatie is iets anders. Ik ben vóór het bezig zijn met iets dat ergens over gaat. Creativiteit is niet hetzelfde als lekker gek doen. Innovatie is niet iets doen met als reden dat het weer eens wat anders is. Mensen zeggen dat over iets wat ze eigenlijk lelijk vinden, maar niet hardop durven toegeven. Het maken van landschappen die ontroeren, die thuis voelen, die werken, die het doen, die ons een kick geven, dáár gaat het me om. Als God bestaat vind ik hem *by far* de beste landschapsarchitect. Toch vind ik landschappen nog mooier als de mens daar het zijne aan toevoegt. De combinatie van échte natuur, échte bomen, échte vegetaties en daaraan toegevoegd een subliem vleugje mens of andersom – een bak vol cultuur, afgetopt met een subliem stukje echte natuur – daar word ik blij van. Het maken van nieuwe combinaties met die fantastische ingrediënten, een beetje van God, en een beetje van onszelf, dát is voor mij Landschapsarchitectuur. Met echte bomen en sublieme vegetaties.

En ja – bomen zijn onhandig. Ze laten dingen vallen en rapen het vervolgens niet eens zelf op. Als ik er zo over nadenk, zijn het net mijn kinderen. Maar ook bij hen laat ik – ondanks het voor de zoveelste keer omstoten van de appelsap deze ochtend – de armpjes er toch maar weer gewoon aan zitten. Doe ze mij maar zoals ze zijn. Echt wel.

Harro de Jong
Landschapsarchitect

Buro Harro, Schaarsbergen, Nederland

1 jaar TreeEbb-app

Na de lancering van het nieuwe online platform inclusief de TreeEbb-bomenzoektool in 2015, kwam Ebben in 2016 met de TreeEbb-app voor mobiele apparaten. Het gebruik van beide media nam een enorme vlucht, met honderdduizenden gebruikers wereldwijd.

Soortenadvies op afstand

Van de 187.604 website bezoekers in een jaar tijd waren 116.166 bezoekers nieuw op de site. 71.438 bezoekers kwamen terug voor meer know-how to grow en bleven gemiddeld 6,5 minuten. Mooie cijfers met een extra pluim voor de TreeEbb: van de 726.330 unieke pageviews (paginabezoeken) wereldwijd zijn er 510.015 voor de bomenzoektool.

Dat is maar liefst 70%, een percentage dat normaliter alleen voor een homepage van een website gereserveerd is. De TreeEbb liet ook op een andere manier zijn kracht zien: Ebben vertegenwoordigers vonden samen met 3.394 klanten – vaak op afstand via de telefoon – de juiste soorten voor hun goenprojecten.

“Ik heb (momenteel) niets van jullie nodig, maar ik maak vandaag weer met veel plezier gebruik van jullie TreeEbb. Een genot om mee te werken. Dat wilde ik alleen maar even kwijt.”

Speuren naar gegevens

Dagelijks werken Ebbenaren aan de uitbreiding van de TreeEbb. Gegevens worden ge-update aan de hand van de nieuwste wetenschappelijke onderzoeksresultaten. Op verzoek van gebruikers worden zoekcriteria toegevoegd, zoals bomen voor parkeerplaatsen of wadi's, bestendigheid tegen ziektes en plagen, beheertechnische aspecten en

de groei van het wortelstelsel. En Ebben fotograaf René Post trekt er bij het eerste zonnetje op uit om soorten vast te leggen in alle seizoenen en zo de duizenden foto's in de TreeEbb continu aan te vullen en te vernieuwen.

GREEN ID

Project: Dakpark Bolwerk Sint-Jan 's-Hertogenbosch

Oppervlakte: 600 m²

Opdrachtgever: Gemeente 's-Hertogenbosch

Techniek: De bomen zijn een jaar voor aanplant op de kwekerij voorbereid door het ondersnijden van de boomkluiten tot 60 cm hoogte en het opplanten in goede grond in springringen van 150 cm diameter; in verband met de beschikbare ruimte en draagkracht van het dak. Daktuinondergrond op de locatie in speciale lagen die zorgen voor een juiste waterhuishouding en aantasting door wortels voorkomen.

Ontwerp: Martien van Osch, OSLO Ontwerp Stedelijke en Landschappelijke Omgeving

Beplanting: Marko Mouwen, Boomkwekerij Ebben.
Gleditsia triacanthos f. inermis

Aanleg: Van Helvoirt Groenprojecten

Oplevering: mei 2015

Nieuw leven op eeuwenoude stadsentree

In 1528 versterkte de Nederlandse stad 's-Hertogenbosch haar verdedigingswerken met de aanleg van Bolwerk Sint-Jan: een driehoekig, stenen bouwwerk aan de rivier De Dommel. Een brug over de rivier gaf bezoekers via de Sint-Janspoort toegang tot de stad. Eind 1800 sloopte men het bolwerk om de rivier te kanaliseren. In 2011 werden bij opgravingen prachtige restanten ontdekt: twee poorten, middeleeuwse bestrating, een rondeel en een deel van de stadsmuur. De staat van de restanten en de betekenis van de plek voor de stad zijn zo bijzonder dat besloten werd er een informatiecentrum te bouwen: het nieuwe Bolwerk Sint-Jan.

Het nieuwe gebouw ligt direct aan het water van de Stadsdommel, steekt anderhalve meter boven straatniveau uit en verdwijnt gedeeltelijk in de stadswal. Met beton, glas en cortenstaal is een speelse constructie ontworpen, die in vormgeving verwijst naar het vroegere bolwerk en tegelijkertijd als een soort vitrine functioneert voor de opgegraven fundamenteën. Op het dak is een klein stadspark aangelegd met meerstammige *Gleditsia*'s in een onderbeplanting van onder meer siergrassen. Deze grillige bomen met hun mooie, open structuur vormen een prachtig contrast met de cortenstalen constructie.

Plant maar genoeg van hetzelfde en je krijgt vanzelf problemen

Iepziekte, essentaksterfte, kastanjebloedingsziekte, massariaziekte bij platanen en de eikenspintkever: slechts een greep uit veel voorkomende plagen, ziekten en schimmels die steeds vaker zorgen voor uitval van grote delen van boombestanden in steden. Na het ruimen van iepen tijdens de grote uitbraken van de iepziekte eind vorige eeuw, werd jarenlang voornamelijk de plataan aangeplant. Die is immers sterk en heeft weinig last van ziektes. Los van het feit dat steden er allemaal hetzelfde uit gaan zien, is deze 'verplatanisering' natuurlijk wachten op problemen: op die ene ziekte die de plataan niet kan overleven.

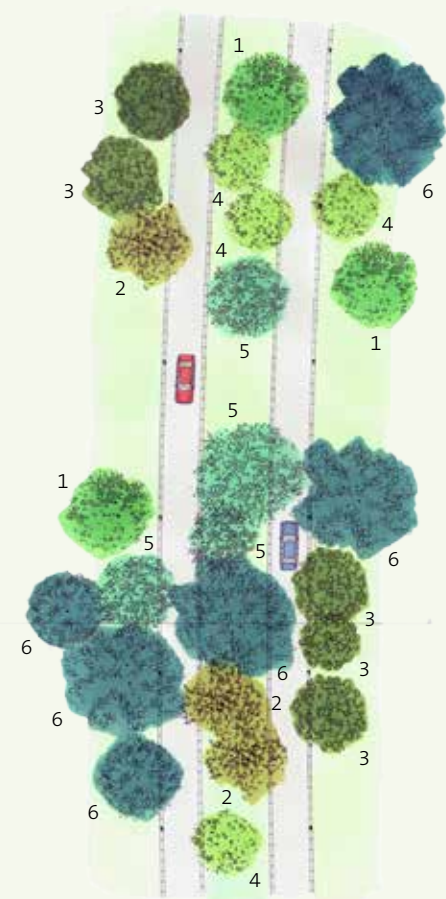

Op dit moment zijn het voornamelijk essentaksterfte en kastanjebloedingsziekte die voor een ware kaalslag zorgen in de Europese steden. Maar ook eikenspintkever en infecties door eikenprocessierups komen steeds meer voor. Er zijn voorbeelden van steden waar slechts vijf soorten bomen zijn toegepast en waar inmiddels een vijfde van dat bomenbestand sneuvelde door een ziekte. Denk aan het iepenbestand van Amsterdam en de kastanjes van Den Haag. Hoe zou Berlijn eruit zien als er een ziekte uitbreekt in de linden? En de Avenue des Champs-Élysées als de takken van de platanen door massariaziekte massaal afbreken? Het is tijd voor groene diversiteit!

Er is veel aandacht voor monoculturen in de landbouw en de gevolgen hiervan, zoals een grote plaag- en infectiedruk en de vershraling van de leefomgeving voor insecten, vogels en zoogdieren. De risico's van monoculturen bij de inrichting van de openbare ruimte worden echter maar marginaal belicht. Terwijl ziekten en plagen zich steeds gemakkelijker verspreiden door global warming en snellere, betere transportmogelijkheden: ongewenste verstekelingen migreren snel van continent naar continent en kunnen in hun nieuwe woonplaats overleven én langer leven door het warmere klimaat.

Biodiversiteit stopt op ooghoogte

Biodiversiteit krijgt bij de inrichting van de openbare ruimte wel steeds meer aandacht. Er worden vaker maatregelen genomen in de vorm van nectarplanten voor bijen en vlinders en waardplanten voor nuttige insecten, kleine zoogdieren en vogels. Maar de oplossing wordt stevast gevonden in de toepassing van een gevarieerde, bloeiende onderbeplanting. De bomen - die een veel langere levensduur hebben dan de vaste planten - staan echter netjes in het gelid: één soort bij voorkeur gesnoeid in dezelfde keurige vorm. ▶

Transparant bos

Boven een weg in een buitengebied vormen verschillende soorten met geveerde bladeren een transparant kronendek. Hoewel het fijne bladerdek fragiel oogt, zijn dit stuk voor stuk bomen die uitstekend tegen droogte en hitte kunnen en bovendien bestand zijn tegen strooizout en luchtvervuiling. Door het gebruik van een mix van meerstammige en hoogstam bomen ontstaat het boseffect.

Soort	Kroonvorm	Hoogte	Breedte
1 <i>Ailanthus altissima</i>	rond	20 - 25 m	15 - 20 m
2 <i>Gleditsia triacanthos t.inermis</i>	ovaal	15 - 20 m	10 - 20 m
3 <i>Gleditsia triacanthos 'Shademaster'</i>	piramidaal	15 - 20 m	8 - 12 m
4 <i>Gymnocladus dioica</i>	breed ovaal	8 - 12 m	6 - 9 m
5 <i>Robinia pseudoacacia 'Semperflorens'</i>	rond	15 - 25 m	10 - 15 m
6 <i>Styphnolobium japonicum 'Regent'</i>	breed ovaal	12 - 15 m	8 - 10 m

Oktoberstraat

Langs deze doorgaande weg is een strakke, voor het oog uniforme, esdoornbeplanting toegepast van soorten met een voor de leek gelijke habitus en hoogte. In oktober worden de verschillen duidelijk door een diversiteit in herfstkleuren van geel, goud, oranje en rood. De soorten zijn behalve op opvallende herfstkleuren, geselecteerd op toepasbaarheid langs doorgaande verkeerswegen. Ze kunnen door hun volwassen hoogte van 15 tot 20 meter worden opgekroond tot 4,50 meter – zodat vrije doorgang voor vrachtverkeer mogelijk is – en zijn goed bestand tegen luchtverontreiniging.

Soort	Kroonvorm	Hoogte	Breedte	Herfstkleur
1 <i>Acer xfreemanii 'Elegant'</i>	breed vaas	15 - 20 m	8 - 12 m	rood
2 <i>Acer xfreemanii 'Jeffersred'</i>	breed eirond	12 - 17 m	9 - 12 m	scharlakenrood
3 <i>Acer platanoides 'Emerald Queen'</i>	eirond	15 - 20 m	8 - 10 m	goudgeel
4 <i>Acer platanoides 'Farlake's Green'</i>	rond	15 - 20 m	8 - 10 m	geeloranje
5 <i>Acer pseudoplatanus 'Bruchem'</i>	eirond	15 - 20 m	10 - 15 m	geel
6 <i>Acer saccharinum 'Born's Gracious'</i>	ovaal	15 - 20 m	12 - 18 m	geeloranje
7 <i>Acer saccharinum 'Laciniatum Wieri'</i>	breed vaas	15 - 20 m	12 - 20 m	geel
8 <i>Acer saccharinum 'Pyramidale'</i>	ovaal	18 - 20 m	8 - 12 m	geel

Het smoezenboek

Om biodiversiteit op de langere termijn een kans te geven en de risico's van ziekten en plagen te verminderen, is het van belang een gevarieerd bomenbestand aan te planten. Redenen die nu vaak genoemd worden om maar één of enkele soorten toe te passen zijn:

- ervaring: deze vijf soorten doen het goed in de stad, nieuwe soorten moeten zich nog bewijzen of de kennis van nieuwe soorten opdoen kost teveel tijd;
- onderhoudsgemak: dezelfde bomen betekent hetzelfde onderhoud. Dat kost minder tijd en geld;
- een uniform beeld: overal dezelfde bomen oogt netjes;
- vanuit historisch perspectief: met de aanplant van dezelfde bomen worden imponerende lanen gecreëerd.

De speelruimte vergroten

Natuurlijk is het eenvoudiger om te varen op ervaring en het bewezen succes van bomen. Diversiteit in soorten, variëteiten en cultivars geeft de landschapontwerper echter een veel uitgebreider palet om de openbare ruimte meer beleving en identiteit te geven. Met als resultaat dat die omgeving een stuk prettiger ervaren wordt. Niet alleen variaties in kleur, vorm en textuur bieden eindeloos veel mogelijkheden; ook de invloed van seizoenen of het verlengen van bloeitijden biedt ontwerpers volop speelruimte.

Schijngemak staat in de weg

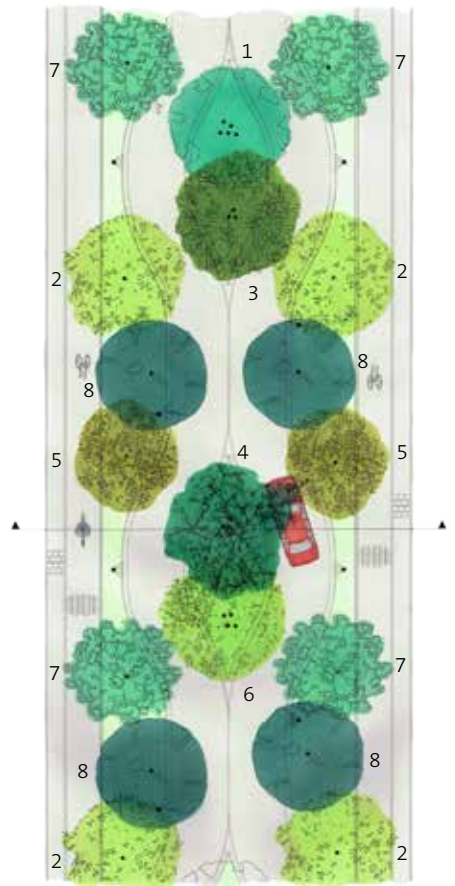
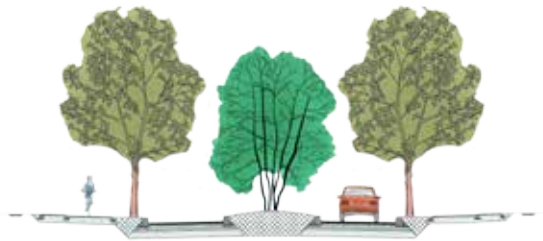
Beheerders van openbaar groen weerspreken steeds vaker dat het onderhoud gemakkelijker is wanneer overal dezelfde bomen staan. Hoewel het onderhoud dan wellicht uit dezelfde handelingen bestaat, moet de hoogwerker toch iedere boom één voor één langs. Een rij dezelfde bomen kan immers niet in één handeling worden onderhouden. Breekt er een ziekte uit, dan wordt het onderhoud behoorlijk intensief en duur. Om nog maar te zwijgen van de kosten voor de aanschaf van nieuwe bomen als een groot deel van het bomenbestand bezwijkt.

Netjes of saai?

Een straat met dezelfde bomen ziet eruit als een eenheid. Maar wat is de beleving van dat uniforme beeld? Ieder jaar dezelfde herfstkleur. Steeds dezelfde bloei. Is dat netjes of juist saai? Voor leken vormt een rij bomen met min of meer dezelfde habitus, kroongrootte, kroonvorm en kroondichtheid al snel een uniform beeld, daarvoor hoeft het niet dezelfde soort te zijn. En met verschillende boomsoorten die er min of meer hetzelfde uitzien, kan de ontwerper verrassen in herfstkleur; bloesem of bladstructuur; zodat de beleving van de straat naar gelang het seizoen een extra dimensie krijgt. Als er meer ruimte is in het ontwerp kan er ook gekozen worden voor minder strakke beplanting. Variatie in boomvorm of in de groepering van de bomen. Zo kan er in lanen in plaats van strakke lijnbeplanting ook gekozen worden voor groepjes verschillende soorten bomen of kunnen bomen verspringen ten opzichte van elkaar. Principes van de Engelse landschapstijl – het afwisselen van lichte en donkere plekken of het inlijsten van uitzichten – zijn daarin goed toepasbaar.

Bloei van juni tot september

Een woonstraat is ingericht met golvende lijnen en eilanden in het midden van de straat en langs de trottoirs. Op natuurlijke wijze ontstaat zo een verkeersremmende situatie én veel ruimte voor bomen. Er is gekozen voor een sortiment lindebomen met opeenvolgende bloeitijden, zodat de nectartijd voor bijen zo lang mogelijk wordt. De eilanden in het midden van de straat zijn ingericht met meerstammige bomen, langs de trottoirs staan hoogstam bomen. De straat is niet toegankelijk voor vrachtverkeer, dus de opkroonhoogte van de bomen kan beperkt blijven. Voor parkeren zijn aparte voorzieningen aangelegd.

Soort	Kroonvorm	Hoogte	Breedte	Bloeitijd
1 <i>Tilia americana</i> 'Redmond'	piramidaal	15 - 18 m	8 - 10 m	juli
2 <i>Tilia cordata</i> 'Rancho'	eirond	10 - 15 m	6 - 9 m	juni - juli
3 <i>Tilia x flavescens</i> 'Glenleven'	piramidaal	15 - 20 m	12 - 15 m	juli
4 <i>Tilia henryana</i> var. <i>subglabra</i>	hart	8 - 12 m	6 - 9 m	aug - sep
5 <i>Tilia heterophylla</i> 'Prestige'	smal eirond	12 - 15 m	5 - 6 m	juli
6 <i>Tilia mongolica</i> 'Buda'	breed eirond	12 - 15 m	8 - 12 m	juni
7 <i>Tilia platyphyllos</i> 'Örebro'	eirond	15 - 18 m	6 - 10 m	juni
8 <i>Tilia tomentosa</i> 'Szeleste'	eirond	20 - 25 m	12 - 15 m	juli

Quercus pubescens

Zachte zuiderling

De *Quercus pubescens* of donzige eik is één van de meest verspreide boomsoorten ten zuiden van de Donau en één van de dominante in de mediterrane en Zuidoost-Europese bossen. De eerste beschrijving van de soort is van de hand van Duitse botanist Carl Ludwig Willdenow in 1796 in Zuid-Frankrijk. De oorspronkelijke groeiplaats strekt zich uit van Noord-Spanje tot aan de Kaukasus. In mediterrane landen heeft de donzige eik een belangrijke meerwaarde door de symbiose met truffels, die op de wortels van de boom leven.

Quercus pubescens groeit ook in Noord-Europa uit tot een mooie, grote boom, die hier weliswaar niet de hoogte van 20 meter haalt, maar toch zeker tussen 12 en 16 meter hoog wordt. De kroonvorm is breed eirond en semi-transparant, met grillig gevormde takken. De naam donzige eik verwijst naar de viltige beharing van knoppen, jong blad, eenjarige twijgen en eikelnapjes. Het typisch gelobde eikenblad is diep en onregelmatig ingesneden. In het najaar zijn de uiteinden van de takken getooid met trosjes lange, dunne eikels. De donzige eik heeft een kurkachtige, diep gegroefde bast, waardoor de boom goed bestand is tegen de hitte.

Standplaats

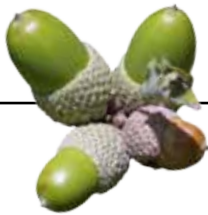
Quercus pubescens groeit van nature samen met *Quercus suber*, *Quercus ilex*, *Fraxinus ornus*, *Ostrya carpinifolia*, *Carpinus orientalis* en *Celtis* soorten. De soort voelt zich het meest thuis op een zonnige, warme plek op kalkrijke en vochtige berghellingen. Maar ook op alle vochtige tot droge grondsoorten met pH waarden van zuur tot basisch gedijt de boom goed. De donzige eik verdraagt droogte, hitte, wind, luchtverontreiniging en strooizout en is daarmee fantastisch geschikt voor stedelijke toepassingen, bijvoorbeeld als meerstammige boom op daktuinen.

GREEN ID

Botanisch: *Quercus pubescens*
Familie: *Fagaceae*
Nederlands: Donzige eik, Zachte eik
Engels: Downy oak
Duits: Flaum-Eiche
Frans: Chêne pubescent, Chêne blanc, Chêne truffier

Vorm: breed eironde tot ronde, halfopen kroon
Hoogte: 12 - 16 m
Breedte: 12 - 16 m
Plaats: zonnig tot halfschaduw, verdraagt wind, strooizout en hitte
Zone: 6A - 8B
Bodem: alle, matig voedselrijk tot voedselrijk, vochtig, verdraagt droogte, pH 6.5 - 8.5
Toepassing: park, groenstrook, daktuin, grote tuin, begraafplaats, verdraagt luchtverontreiniging

Lente: groen blad, onopvallende, goudgele bloei
Zomer: groen blad
Herfst: geel blad, bruine vruchten
Winter: grijze, diep gegroefde bast, grijsbruine, donzig behaarde twijgen

Think of the fierce energy
concentrated in an acorn!
You bury it in the ground,
and it explodes into an oak!

George Bernard Shaw

Van mythe naar realiteit

Historisch gezien werden lanen lang niet altijd uniform aangeplant. Een recent gepubliceerd onderzoek van het Vlaams erfgoed laat zien dat lanen vaak uit meerdere boomsoorten werden opgebouwd. Ook was er een verschil in leeftijd te zien door inboet. De combinatie van bladhoudende en bladverliezende bomen werd bovendien vaak gebruikt als metafoor voor het eeuwig leven en het vergankelijke.

Mix and match

Het antwoord op een veranderend klimaat en een toename in de verspreiding van ziekten en plagen is zonder meer een grotere diversiteit in het bomenbestand in de openbare ruimte. De kunst is sterke soorten te gebruiken, te mixen en ervoor te zorgen dat er soorten worden aangeplant voor insecten, vogels en zoogdieren. Met name insecten zijn gebaat bij een langere bloeitijd van bomen. Een gevarieerd bomenpalet biedt bovendien ruimte voor creativiteit en speelsheid. Maar ook met de toepassing van diverse cultivars en variëteiten kan al een belangrijke bijdrage geleverd worden aan de diversiteit; zelden zijn cultivars en variëteiten allemaal even gevoelig voor een ziekte of plaag. Is toch een strakke, uniforme beplanting gewenst? Dan bieden cultivars die in vorm nauwelijks verschillen uitkomst.

Meer mix and match? Gebruik onze TreeEbb!

3 eeuwen ontdekken

Het Amazonegebied herbergt een schat aan flora en fauna. In dit grootste regenwoud ter wereld groeien méér verschillende boomsoorten dan op de rest van onze planeet als geheel en hoewel er al ontelbare soorten in kaart zijn gebracht, zijn er nog veel niet ontdekt. De Nederlandse onderzoeker Hans ter Steege, verbonden aan het Naturalis Biodiversity Center, spitte samen met een internationaal team botanisten door alle wetenschappelijke collecties van musea wereldwijd. Daar kwam voor het eerst een precies aantal beschreven boomsoorten in het Amazonegebied uit: 11.676. Naar schatting ligt het aantal soorten rond de 16.000. Omdat de meest zeldzame soorten nog ontdekt moeten worden, gaat het team ervan uit dat het nog minstens drie eeuwen kost om alle soorten in kaart te brengen.

TREES OF THE WORLD - *Eucalyptus deglupta*

De regenboog eucalyptus heeft misschien wel de mooiste bast van alle bomen. Wie hem voor het eerst ziet kan waarschijnlijk niet geloven dat het natuurlijke kleuren zijn. Het lijkt er eerder op dat een kleuterklas met de felste kleuren verf langs is geweest. De bijzondere kleuren worden veroorzaakt door het voortdurend afbladderen van de schors. De felgroene onderbast komt bloot te liggen en rijpt af, eerst naar blauw, dan paars en rood, en tenslotte naar oranje en bruin.

De regenboog eucalyptus is een groenblijvende boom die tot wel 75 meter hoogte kan groeien. De bast is niet het enige opvallende kenmerk, ook de bloei is prachtig. Grote trossen witte bloemen tooien de gehele kroon, een feestmaal voor bijen. De boom is een tropische soort afkomstig uit de Filipijnen, die gedijt in natte regenwouden. Hij verdraagt geen enkele vorst, het blad sterft al af bij 10° Celsius, de gehele boom sterft bij -2° Celsius. Daarmee is de regenboog eucalyptus geen geschikte soort voor onze regio, de groei begint pas bij klimaatzone 10 en hoger. En mocht men het toch willen proberen, bijvoorbeeld als uit de kluiten gewassen kamerplant, dan geeft de bast helaas niet het kleurrijke patroon dat hij in zijn natuurlijke habitat heeft.

De regenboog eucalyptus wordt voornamelijk geteeld voor de productie van papier; het is de snelst groeiende bosbouwboom. In 1948 werd de eerste plantage voor deze reuzen opgestart, nu wordt de soort overal in de tropen gekweekt. In moerassige gebieden in Afrika plant men de soort aan om malaria tegen te gaan.

De bomen verbruiken zoveel water dat de moerassen droger worden en muggen daardoor veel minder water voor hun eitjes en larven beschikbaar hebben.

PIONEER CABIN TREE

Duizenden toeristen kwamen hem bezoeken en evenzoveel keren ging hij op de foto: de Pioneer Cabin Tree of pioniershut boom in het Calaveras Big Trees State Park in de Amerikaanse staat Californië. Om toeristen te trekken werd er in 1881 een tunnel door de grote Sequoia heen gehakt. Helaas velde overvloedige regenval de oude reus in januari 2017. Duizenden verdrietige reacties kwamen binnen op de facebook- en twitterpagina van het park en liefhebbers stuurden massaal foto's met mooie herinneringen aan de boom. De Pioneer Cabin Tree werd geschat op een leeftijd van tweeduizend jaar en was er al jaren slecht aan toe.

Drie generaties in één huis, met gescheiden ruimtes die toch verbonden zijn. En groen. Veel groen. Dat was de opdracht aan de Vietnamese architecten van 'Vo Trong Nghia Architects' en 'House for Trees' dat streeft naar meer ruimte voor groen in Vietnamese steden. Het unieke huis in Ho Chi Minh stad wordt gekenmerkt door grote openingen en ruimtes, die aan alle kanten opgevuld zijn met bomen en ander groen: op het dak, op de balkons, rondom het huis en zelfs binnen. Het Binh House staat niet op zichzelf. Talloze projecten als deze zijn de afgelopen jaren in Vietnam gerealiseerd, allen met dezelfde kenmerkende groene uitstraling en bomen op het dak. Zowel goed voor het klimaat in huis als in de stad.

Binh House

De habitat en habitus van een Oostenrijkse groenvrouw

Een Oostenrijkse uit Wenen die neerstrijkt op het Nederlandse platteland... Vertel!

Ik ben opgegroeid als stadskind inderdaad, geboren en getogen in Wenen. Maar 'plantjes' wisten me al van jongs af aan te boeien. Dus toen mijn moeder zei 'doe vooral iets wat je leuk vindt', besloot ik een opleiding tuinbouw te gaan doen. Gevolgd door een bloemvakopleiding. Daarmee ging ik aan de slag in de bloemen- en plantenhandel en hoewel ik het heerlijk vind om de mouwen op te stropen, miste ik de uitdaging voor mijn hoofd. Daarom ben ik aanvullend Bedrijfskunde gaan studeren. Vanuit die opleiding belandde ik voor een stage bij Intratuin in Malden. Daar bleek al gauw dat ik beter in Nederland gedij. Ik ben na mijn stage nog even terug geweest in Wenen, maar ik pas beter hier; in de Nederlandse cultuur.

“Het belangrijkste is uiteindelijk om met bomen een plek te creëren waar mensen graag zijn”

En vervolgens vanuit de particuliere groenverkoop de boomkwekerij in?

Vanuit mijn tuinbouwopleiding had ik al kennisgemaakt met een mini-boomkwekerij. Niet te vergelijken met de Ebben-kwekerij. 'Wow, dit is waanzinnig!' dacht ik toen ik hier voor het eerst met Toon rondliep. Om het vak te leren kennen, heb ik vooral ook buiten in de kwekerij met de mannen meegedraaid. Daar kwam ik er al snel achter hoeveel er komt kijken bij het produceren van een boom. Het opplanten van jong plantgoed, het begeleiden naar een gewenste vorm, het verplanten, ruimte geven, snoeien, gezond

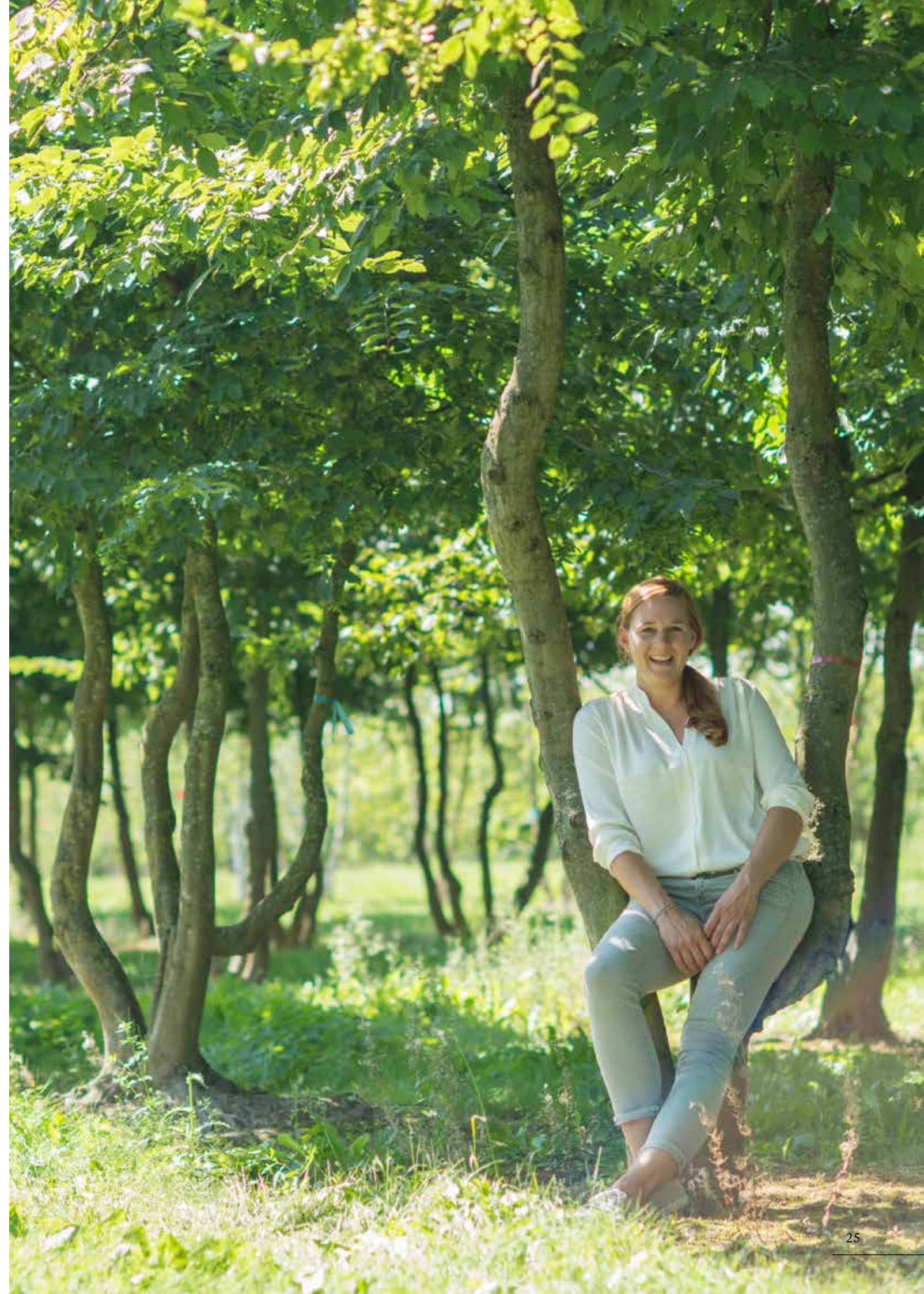
houden, rooien, zorgen voor een goede kluit, transporteren, opslag, noem maar op. Pas als je de waarde van een boom begrijpt en weet hoeveel tijd, ruimte en mankracht er nodig zijn geweest om dat ene, bijzondere exemplaar te kweken, kun je een boom adviseren en verkopen.

Wat maakt de groenwereld voor jou zo bijzonder?

Mensen zijn altijd op zoek naar de natuur. Bewust of onbewust en zowel in als buiten de stad. Je ziet dat er meer en meer aandacht is om natuur naar de stad te halen. In Zwitserland bijvoorbeeld, worden veel meerstammige bomen toegepast. De natuurlijke vormen van meerstammigen geven vaak direct de gewenste beleving. Heel anders dan tien hoogstambomen. Maar het belangrijkste is uiteindelijk om met bomen een plek te creëren waar mensen graag zijn. Of dat nu een bosrijke sfeer is of juist modern en strak. Als ik hier op kantoor met bezoekers door de daktuin loop, dan zie ik ze genieten. Daar gaat het om. Mensen moeten zich fijn voelen in het uiteindelijke resultaat. Het moet gebruikt worden. Dan is een project geslaagd. Samen met andere groenprofessionals stellen we ons ten doel om de omgeving groen en 'gebruikbaar' te maken. Een mooi plaatje is niet genoeg. De grootste beloning voor je werk is als je na een jaar of drie terugkomt en de plek intensief door mensen wordt gebruikt.

Kun je een voorbeeld geven van zo'n project in Oostenrijk of Zwitserland waar je trots op bent?

Vorig jaar waren we betrokken bij een groot project gelegen in een dal in Liechtenstein. In het ontwerp is de natuur uit de bergen naar beneden gehaald. Het groen creëert daar nu een prachtige, representatieve ontmoetingsplek voor personeel en zakenrelaties. Voor mij persoonlijk maakt daarnaast de samenwerking met anderen dit vak zo mooi. Ik geniet ervan om samen iets op te bouwen. Echt samen de beste oplossing te vinden, met landschapsarchitecten, hoveniers, collega's. Iedereen kijkt anders en als je dat samenbrengt kun je de mooiste projecten realiseren.

De 10 mooiste...

ZOMERBLADEREN

*Acer
monspessulanum*

NL Franse esdoorn,
Montpellier esdoorn
EN French maple,
Montpellier maple
DE Burgen Ahorn,
Französischer Ahorn
FR Érable de Montpellier

Vorm: eironde, gesloten
kroon
Hoogte: 6 - 9 m
Breedte: 4 - 6 m
Plaats: zonnig tot
halfschaduw, verdraagt
(zee)wind en strooizout
Zone: 6A - 9B
Bodem: doorlatend,
voedselarm tot voedselrijk,
verdraagt droogte,
pH 5.6 - 7.5
Toepassing: park, tuin,
groenstrook, daktuin,
kustgebied, drachtplant

Lente: heldergroen blad,
geelgroene bloei
Zomer: donkergroen blad
Herfst: geel blad, roodbruine
vleugelvuchten
Winter: grijsbruine bast,
bruine twijgen

Ailanthus altissima
‘Purple Dragon’

NL Roodbladige
hemelboom
EN Red-leaved tree
of heaven
DE Rotblättriger
Götterbaum
FR Ailante pourpre

Vorm: breed ovale,
open kroon
Hoogte: 15 - 20 m
Breedte: 10 - 15 m
Plaats: zonnig tot
halfschaduw, verdraagt
hitte en strooizout, iets
windbeschut
Zone: 6A - 9A
Bodem: alle, verdraagt
droogte, pH 6.1 - 7.8
Toepassing: straat, laan, plein,
park, groenstrook, grote tuin,
verdraagt verharding en
luchtverontreiniging,
drachtplant

Lente: roodviolet blad
Zomer: donkerrood blad,
witgroene, geurende bloei
Herfst: oranjerood blad,
rode vleugelvuchten
Winter: grijsbruine,
gestreepte bast, grijsbruine
twijgen, bruine vleugel-
vruchten

Alnus xspaethii
‘Spaeth’

NL Grootbladige els
‘Spaeth’
EN Spaeth’s Alder ‘Spaeth’
DE Großblättrige Erle
‘Spaeth’, Purpur-Erle
‘Spaeth’
FR Aulne de Spaeth
‘Spaeth’

Vorm: breed piramidale,
halfopen kroon
Hoogte: 15 - 20 m
Breedte: 12 - 18 m
Plaats: zonnig tot
halfschaduw, verdraagt
(zee)wind en strooizout
Zone: 6A - 9B
Bodem: alle, verdraagt
droogte, pH 5.6 - 8.2
Toepassing: brede straat,
laan, plein, park, grote tuin,
groenstrook, daktuin, kust-
gebied, verdraagt verharding
en luchtverontreiniging

Lente: groen blad
Zomer: donkergroen blad,
violetten vruchten
Herfst: groenviolet blad,
donkervioletten vruchten
Winter: bruinvioletten
bast, olijfgroene twijgen,
opvallende, violetten katjes

Celtis occidentalis

NL Westerse netelboom,
Zwepenboom
EN Common hackberry,
American hackberry
DE Amerikanischer
Zürgelbaum,
Westlicher Zürgelbaum
FR Micocoulier occidental,
Micocoulier de Virginie

Vorm: ronde, gesloten kroon
Hoogte: 12 - 18 m
Breedte: 10 - 15 m
Plaats: zonnig tot
halfschaduw, verdraagt wind,
hitte en strooizout
Zone: 4A - 9B
Bodem: voedselarm tot
voedselrijk, verdraagt
droogte, pH 4.5 - 8.2
Toepassing: brede straat,
laan, plein, park, daktuin,
grote tuin, verdraagt
luchtverontreiniging en
verharding, drachtplant,
klimaatboom

Lente: groen blad,
onopvallende, witgroene
bloei
Zomer: groen blad,
onopvallende, witgroene
bloei
Herfst: geel/oranje/rood/
violet blad, roodbruine
peulen
Winter: grijze, licht
gegroeide bast, bruine
twijgen

Cercis chinensis

NL Chinese Judasboom
EN Chinese Redbud
DE Chinesischer
Judasbaum
FR Gainier de Chine

Vorm: breed vaasvormige,
halfopen kroon
Hoogte: 2,5 - 4,5 m
Breedte: 2 - 3,5 m
Plaats: zonnig tot
halfschaduw, verdraagt hitte,
iets windbeschut
Zone: 6A - 9B
Bodem: humeus, doorlatend,
verdraagt droogte,
pH 5.1 - 7.8
Toepassing: park, tuin,
groenstrook

Lente: bronsgroen blad,
rozeviolette bloei
Zomer: groen blad
Herfst: geel/oranje/rood/
violet blad, roodbruine
peulen
Winter: grijze, licht
gegroeide bast, bruine
twijgen

*Eucommia
ulmoides*

NL Gummiboom
EN Hardy rubber tree
DE Guttaperchabaum,
Gummilme
FR Arbre à Gutta-percha

Vorm: breed ovale,
gesloten kroon, laag vertakt
Hoogte: 12 - 18 m
Breedte: 8 - 12 m
Plaats: zonnig tot
halfschaduw, verdraagt hitte
Zone: 4B - 7B
Bodem: humeus, droog
tot nat, pH 6.0 - 8.2
Toepassing: laan, park,
groenstrook, daktuin,
grote tuin, verdraagt
luchtverontreiniging en open
verharding, klimaatboom

Lente: groen blad,
onopvallende, groene bloei
Zomer: groen blad, groene
vleugelvuchten
Herfst: geel blad, geelgroene
vleugelvuchten
Winter: lichtbruine,
gegroeide bast, grijsbruine
twijgen

Fagus sylvatica
‘Rotundifolia’

NL Rondbladige beuk,
Kwartjesbeuk
EN Round-leaved beech
DE Rundblättrige Buche
FR Hêtre à feuilles rondes

Vorm: breed eironde,
gesloten kroon
Hoogte: 12 - 15 m
Breedte: 8 - 12 m
Plaats: zonnig tot schaduw,
iets windbeschut
Zone: 5B - 7B
Bodem: vochthoudend,
humeus, leemhoudend,
verdraagt droogte,
pH 6.1 - 7.8
Toepassing: laan, park,
groenstrook, grote tuin

Lente: lichtgroen blad,
onopvallende, geelgroene
bloei
Zomer: donkergroen blad
Herfst: goudgeel/oranjebruin
blad, bruine vruchten
Winter: grijze, gladde bast,
bruine twijgen, bruine
vruchten

Hippophae salicifolia
‘Robert’

NL Boomduindoorn
EN ‘Robert’ willow-leaved
sea buckthorn
DE Weidenblättriger
Sanddorn ‘Robert’
FR Argousier à feuille
de saule ‘Robert’

Vorm: grillige, breed
eironde, open kroon
Hoogte: 8 - 12 m
Breedte: 12 - 16 m
Plaats: zonnig tot
halfschaduw, verdraagt (zee)
wind, strooizout en hitte
Zone: 3A - 7B
Bodem: licht, open,
matig voedselrijk, verdraagt
droogte, pH 4.5 - 7.8
Toepassing: laan, park,
groenstrook, grote tuin,
kustgebied, daktuin,
klimaatboom, verdraagt
luchtverontreiniging en
open verharding

Lente: witgrijs blad,
onopvallende, geelgroene
bloei
Zomer: grijsgroen blad,
onderzijde witgrijs
Herfst: grijs blad, geen
vruchten
Winter: lichtbruine,
gegroeide bast, geelbruine
twijgen

Quercus pubescens

NL Donzige eik
EN Downy oak,
Pubescent oak
DE Flaumeiche
FR Chêne pubescent,
Chêne blanc,
Chêne truffier

Vorm: breed eironde,
halfopen kroon
Hoogte: 16 - 20 m
Breedte: 12 - 16 m
Plaats: zonnig tot
halfschaduw, verdraagt
wind, hitte en strooizout
Zone: 6A - 8B
Bodem: leemhoudend,
vochthoudend, verdraagt
droogte, pH 6.5 - 8.5
Toepassing: park, grote tuin,
groenstrook, grote tuin,
daktuin, klimaatboom,
verdraagt luchtverontreiniging

Lente: friskgroen blad,
goudgele katjes
Zomer: groen blad
Herfst: geel blad, bruine
vruchten
Winter: diepgegroeide,
grijze bast, grijsbruine, viltig
behaarde twijgen, bruin blad

Zelkova carpinifolia

NL Kaukasische schijnep
EN Caucasian elm
DE Kaukasische Zelkove
FR Orme de Sibérie
à feuille de charme

Vorm: breed eironde,
halfopen kroon
Hoogte: 20 - 25 m
Breedte: 15 - 20 m
Plaats: zonnig tot
halfschaduw, verdraagt wind
Zone: 5A - 9B
Bodem: vochthoudend,
humeus, leemhoudend,
pH 5.5 - 7.5
Toepassing: brede straat,
laan, plein, park, groenstrook,
daktuin, verdraagt verharding
en luchtverontreiniging

Lente: heldergroen blad,
onopvallende, geelgroene
bloei
Zomer: groen blad,
onderzijde lichtgroen
Herfst: oranjerood blad,
onopvallende , geelbruine
vruchten
Winter: oranje-grijsbruine
bast, bruine twijgen

Eén voor elk leven, één voor elke geliefde

Op 17 juli 2014 vertrok vlucht MH17 van Malaysian Airlines vanaf Schiphol met bestemming Kuala Lumpur. Aan boord 283 passagiers en 15 bemanningsleden. Het toestel zou nooit arriveren op de bestemming. Boven het Oost-Oekraïense dorp Hrabove werd het geraakt door een luchtdoelraket en stortte neer. Er waren geen overlevenden. Exact drie jaar later – op 17 juli 2017 – is het Nationaal Monument vlakbij Schiphol geopend. Een herinneringsbos met 298 bomen, één voor elk slachtoffer.

Nabestaanden van de slachtoffers kozen gezamenlijk voor het ontwerp van een herinneringsbos in Park Vijfhuizen vlakbij Schiphol, van de hand van landschapsarchitect Robbert de Koning. Het bos heeft de vorm van het herdenkingslint dat veelvuldig gedragen werd als symbool van de ramp. Een bomenlint dat zich verheft uit het landschap in hogere en lagere hellingen, driedimensionaal gelegen op het park. Elk van de bomen vertegenwoordigt een slachtoffer van de ramp; de nabestaanden selecteerden zelf een passende boom voor hun geliefde(n) uit tien verschillende soorten, beschikbaar gesteld door Boomkwekerij Ebben. Rondom het bos staan duizenden zonnebloemen. Middelpunt van het monument is een amfitheater waarin een gedenksteen is geplaatst met alle namen van de slachtoffers.

Levend monument

Vijfhuizen, 18 maart 2017, de plantdag. Het is echt Hollands weer, nat en guur. Vroeg in de ochtend komen medewerkers van Boomkwekerij Ebben aan bij het monument. De bouwwerkzaamheden zijn nog niet helemaal afgerond, maar het is al goed te zien wat het gaat worden. De vorm van het herdenkingslint is zichtbaar, de plantplaatsen zijn gereed, de boompalen zijn gezet en paden zijn tussen de bomen aangelegd.

De dag begint met het planten van de eerste boom, een linde voor de gezagvoerder van vlucht MH17. In een korte ceremonie geven demissionair minister van Buitenlandse Zaken Bert Koenders, de voorzitter van Stichting Vliegkamp MH17 Evert van Zijtveld, ambassadeur van Maleisië Ahmad Nazri Bin Yusof en topman van Malaysian Airlines Tan Sri Mohamad Nor Yusof weer wat het monument betekent: hoop, herinnering, moed, sprankjes licht en een levend monument ▶

“Onze dierbaren gingen op 17 juli 2014 gezamenlijk op reis. Ze vertrokken als groep uit Amsterdam en in het herinneringsbos worden ze als groep ook weer herenigd.”

Evert van Zijtveld - voorzitter Stichting Vliegkamp MH17

"Maleisië is dankbaar voor deze herinnering. Het is betekenisvol en eervol. Deze bomen staan voor moed, hoop en saamhorigheid, in geliefde herinnering aan wie we verloren hebben. Onze moeders en vaders, onze opa's en oma's, onze broers en zussen, onze kinderen en kleinkinderen, en onze dierbare vrienden. We zullen ze niet vergeten."

Tan Sri Mohamad NorYusof -
board of directors, Malaysian Airlines

"Ik hoop dat er met dit herdenkingsbos mettertijd ook ruimte komt voor iets anders: sprankjes nieuw licht. Dat door de takken van deze 298 bomen weer zonnestralen zullen schijnen. Op de paden van dit bos. En in al die levens, die zo tragisch veranderd zijn."

Bert Koenders - demissionair minister van Buitenlandse Zaken

voor alle nabestaanden en de generaties na ons. Er valt een indrukwekkende, minutenlange stilte wanneer de eerste boom wordt geplant.

Iedere boom zijn eigen betekenis

Na het officiële gedeelte worden de andere veertien linden voor de bemanning van MH17 geplant. Samen met de ambassadeur en het hoofd federale politie van Australië planten we 27 bomen voor Australische slachtoffers. Inmiddels arriveren de nabestaanden. De bomen worden op schouders gehesen en enkeldiep door de drassige aarde naar het monument gedragen. Iedere boom krijgt zijn eigen betekenis. "Dit is onze dochter, dit mijn broer." "Onze boom is een sierappel, een den, een pluimes." De kroon van de boom wordt versierd vanaf de top tot de onderste takken vol hartjes en foto's van de slachtoffers. Soms wordt er as verstrooid. Of een flesje bier voor opa in het plantgat. De nabestaanden houden de boom recht, scheppen aarde, leggen bloemen en bloeiende plantjes aan de voet van de boom. De boom staat, de blik gaat omhoog. Daar wapperen de hartjes samen met de foto's in de wind tussen de ontlukende knoppen van de boom. De armen worden om schouders geslagen en stilte valt. Samen om de boom, om het levende monument voor een geliefde.

Werken aan herinnering

Vijfenzeventig Ebben-medewerkers werkten vrijwillig mee aan de aanplant van het monument op zaterdag 18 en 25 maart 2017. Vijf teams voor het planten van de bomen met nabestaanden, een team voor het planten van de bomen waarvan de nabestaanden

niet aanwezig konden zijn en een team voor de directe nazorg, zoals het aanbinden van de bomen aan boompalen. Daarnaast nam Ebben uiteraard de voorbereidende werkzaamheden voor haar rekening: de selectie van de bomen op de kwekerij, plantklaar snoeien, rooien, wortelsnoei en worteldip, verpakken van de kluiten om uitdroging te voorkomen en het transport naar het monument. Alle medewerkers sluiten de twee plantdagen af met hetzelfde gevoel: moe maar vooral heel voldaan. Vol ontzag, trots en zeer dankbaar. Wat een eer om samen met de nabestaanden aan dit monument te mogen bijdragen.

Nationaal Monument MH17

De bomen

Landschapsarchitect Robbert de Koning selecteerde samen met Boomkwekerij Ebben elf soorten die jaarrond kleur bieden, goed gedijen in het klimaat ter plekke en bestand zijn tegen zeewind. Daarnaast werd geselecteerd op ecologische waarde en hoogte. Zo zijn de lindes voor de bemanning de hoogste van het herinneringsbos én bijzonder aantrekkelijk voor bijen.

Crataegus succulenta 'Jubilee' - Meidoorn - 36 bomen

Een speciale selectie van de meidoorn, volledig resistent tegen bacterievuur en daarom uitermate geschikt voor aanplant in het landschap. De bloei is uitbundig met witte tuilen in mei en juni. De mooie, rode bessen in de nazomer en het najaar tooien de hele kroon en trekken vele vogels aan. De herfstverkleuring is diepgeel, oranje en prachtig warmrood.

Fraxinus ornus 'Ebben's Column' - Pluimes - 32 bomen

De zuilvormige pluim- of bloemes is in mei en juni getooid met heerlijk geurende, grote, roomwitte pluimen. Het herfstblad is warmgeel, onderbroken door grote trossen, bruine vleugelvruchten.

Malus 'Adams' - Sierappel - 32 bomen

Een sierlijk boompje met een dichte, ronde kroon. De rozerode bloei in april en mei is uitbundig en wordt gevolgd door talrijke rode appeltjes, die tot lang in de winter aan de boom blijven. De herfstverkleuring is geeloranje.

Malus baccata 'Street Parade' - Kersappel - 29 bomen

Een witbloeiende sierappel met mooie, grote bloemen, die niet verkleuren door weersomstandigheden. De boom zit vol roodviolet appeltjes vanaf augustus tot in november. De kroon is eirond en iets transparant, de volwassen hoogte is circa zes meter.

Malus 'Butterball' - Sierappel - 35 bomen

De sierappel 'Butterball' ontleent haar naam aan de talrijke goudgele appeltjes die in september en oktober aan de boom hangen. De boom heeft een breed treurende kroon, wordt circa vijf meter hoog en bloeit in mei met mooie, witte bloesem.

Malus 'Evereste' - Sierappel - 32 bomen

De sierappel 'Evereste' is een wat hogere soort, tot circa acht meter, met een mooie kegelvormige kroon. Het boompje bloeit in april en mei uitbundig wit. De talrijke, dieprode appeltjes rijpen in de zomer en blijven lang aan de boom, tot de eerste strenge vorst.

Malus 'Mokum' - Roodbladige sierappel - 30 bomen

Een prachtige, kleurrijke sierappel met een breed ronde kroon. De bloei is donkerroze in april en wordt gevolgd door roodpaarse sierappeltjes, die naar geel verkleuren in de late herfst. Het blad loopt in het voorjaar roodviolet uit, waarna het bronsgroen kleurt en in de herfst naar oranje rood.

Malus toringo 'Scarlett' - Roodbladige sierappel - 28 bomen

Een kleine sierappel met een ovale kroon. De boom loopt uit met sierlijk, roodviolet blad dat in de zomer naar roodgroen verkleurt. In mei verschijnen de felroze, licht geurende bloemen, waarna kleine, roodviolet appeltjes aan de boom komen. Die blijven hangen tot het late najaar, wanneer het blad al van de boom is.

Parrotia persica - Perzisch ijzerhout - 15 bomen

Perzisch ijzerhout is een karakteristieke boom die breed uitgroeit. De soort is het mooist in de herfst als het blad verkleurt in gele, oranje, rode en paarse tinten. Extra sierwaarde is de rode bloei die in februari begint, voordat het blad uitloopt. Bij oudere bomen schilfert de bast af in een bijzonder camouflagepatroon met groene, grijze en kaneelbruine tinten.

Pinus sylvestris 'Norska' - Grove den - 14 bomen

De grove den of pijnboom 'Norska' is een mooie, compacte boom met grijsgroene naalden en een decoratieve bast die afbladdert in bruine en oranje tinten. De soort is belangrijk voor vogels, kleine zoogdieren en uilen.

Tilia platyphyllos 'Örebro' - Grootbladige linde - 15 bomen

Deze speciale linde voor de bemanning van vlucht MH17 is de hoogste boom in het herinneringsbos, circa 15 tot 18 meter hoog met een mooi regelmatige, eironde kroon. Deze cultivar gaat al op jonge leeftijd bloeien en is het eerste jaar na aanplant al nuttig voor bijen.

Celtis sinensis

Beweeglijke bohémien

Celtis sinensis of de Chinese netelboom komt van nature voor in China, Taiwan, Japan en Korea en werd in 1892 voor het eerst in Europa geïntroduceerd. De soort lijkt in uiterlijk op een iep en werd dan ook onder de iepenfamilie geschaard. Later bleek dat de boom thuis hoort in de hennepfamilie. De uiterlijke gelijkenis met de iep maakt de Chinese netelboom een goede vervanger op plaatsen waar iepen zijn verdwenen door de iepziekte.

De Chinese netelboom is een boom van de eerste grootte, zo'n vijftien tot twintig meter hoog. De soort heeft zeer lange éénjarige twijgen, die van de takken afhangen en erg beweeglijk zijn in de wind. De vaasvormige, karakteristieke kroon neemt door de hangende twijgen een ronde vorm aan. Het blad is langwerpig eirond, dik en ruw, en heeft wel wat weg van papier. De herfstverkleuring is diep warmgeel. De Chinese netelboom bloeit onopvallend, maar de daaropvolgende ronde steenvruchtjes hangen als violetzwarte kraaltjes aan de twijgen.

Standplaats

Celtis sinensis groeit goed op alle grondsoorten, met uitzondering van zware kleigrond. Dankzij de diepgaande wortels is de boom stevig verankerd en toepasbaar in verharding. Het is een echte stadsboom, die luchtverontreiniging en perioden van droogte verdraagt en goed gedijt op een warmere standplaats. *Celtis sinensis* voelt zich thuis in straten en lanen en op pleinen, hoewel hij wel iets gevoelig is voor strooizout. De boom is ongevoelig voor ziekten en plagen.

GREEN ID

Botanisch: *Celtis sinensis*
Familie: *Cannabaceae*
Nederlands: Chinese netelboom
Engels: Chinese hackberry, Japanese hackberry
Duits: Chinesischer Zürgelbaum
Frans: Micocoulier de Chine

Vorm: vaasvormige tot ronde, halfopen kroon
Hoogte: 10 - 15 m
Breedte: 15 - 20 m
Plaats: zonnig tot halfschaduw, iets windbeschermt
Zone: 7A - 9B
Bodem: doorlatend, leemhoudend, voedselarm tot voedselrijk, verdraagt droogte, pH 5.1 - 7.8

Toepassing: straat, laan, plein, park, groenstrook, grote tuin, verdraagt verharding en luchtverontreiniging

Lente: bronsgroen blad, onopvallende, geelgroene bloei
Zomer: glanzend groen blad, groene steenvruchten
Herfst: geel blad, violetzwarte steenvruchten
Winter: grijze, ruwe bast, roodbruine, donzig behaarde twijgen

Haiku

Dawn is your time
for dancing...
nettle tree

Kobayashi Issa

Uit welk hout bent u gesneden?

De symboliek van bomen spreekt al eeuwen tot de verbeelding. Zo is het menselijk karakter in de Keltische boomkalender onlosmakelijk verbonden met de bomenwereld. De Kelten herkenden in bomen duidelijke karaktereigenschappen die mensen inzicht geven in hun eigen persoonlijkheid en gedrag. In het kader van de zestigste verjaardag van de Viering Nationale Boomfeestdag in Nederland werd het boek 'De boomhoroscoop' uitgebracht. Een bomenboek met de Keltische boomkalender, natuurlijke legendes, praktische informatie en wetenswaardigheden over bomen en bossen.

"Een bomenboek geeft altijd stof tot een gesprek. En met dit boek wordt zo'n gesprek al snel heel persoonlijk en leer je elkaar direct kennen."

Toon Ebben, directeur Boomkwekerij Ebben

Iemands geboortedatum bepaalt welke boom de levensboom is. Deze boom brengt niet alleen geluk, maar geeft ook inzicht in persoonlijkheid, gedrag en levensloop.

De cultuur van de Kelten is gericht op de natuur. De Keltische priesters (druiden) analyseerden de natuur; het heelal en natuurverschijnselen en gaven op basis daarvan advies en voorspellingen. Vanuit dat gebruik is de Keltische boomkalender ontstaan. Deze kalender verbindt de geboortedag van mensen aan een boomsoort en daarmee gepaard gaande karaktertrekken. De Kelten verdeelden een jaar naar de maancyclus, wat resulteerde in dertien maanmaanden en 39 periodes van ongeveer tien dagen. Aan die periodes zijn boomsoorten gekoppeld, waarbij één soort over twee periodes bepalend is, met uitzondering van de populier die over drie periodes heerst. Een verklaring voor deze ene uitzondering is tot op de dag van vandaag niet gevonden. Daarnaast werden vier heilige bomen gekoppeld aan de dag waarop volgens de Kelten de seizoenen wisselden: de eik voor 21 maart, de berk voor 24 juni, de olijfbom voor 23 september en de beuk voor 22 december.

Bent u geboren tussen 11 en 20 maart of 13 en 22 september? Dan is de kans groot dat uw karakter overeenkomsten vertoont met de creatieve, kwetsbare en fantasierijke linde. Tussen 9 en 18 februari of 14 en 23 augustus jarig? Waarschijnlijk bent u vastberaden, optimistisch en trouw zoals de ceder. Of markeert uw geboortedatum de overgang van de seizoenen? Dan kan de enthousiaste eik, de vriendelijke berk, de wijze olijf of de geduldige beuk u vast veel over uw persoonlijkheid vertellen. De boomhoroscoop geeft, net als andere horoscopen, uiteraard geen sluitend beeld van iemands karakter. Zo zal een esdoornmens vaak ook lijsterbes- of notenboomtrekken hebben, al naargelang de geboortedag dichterbij de overgangsdatum van de periodes ligt. Maar de beschrijving van iemands geboortebom levert vaak een aardig beeld op en soms zelfs een verrassend goede schets.

Boek De boomhoroscoop

Auteurs: Peter Derksen, Esmée van Doorn, Toon Ebben
Inhoud: Karakterbeschrijvingen volgens de Keltische boomkalender; natuurlijke legendes; praktische informatie en wetenswaardigheden over bomen en bossen.
Omvang: 132 pagina's
Bindwijze: Hardcover
Prijs: € 19,95
Bestellen: Wilt u het boek 'De boomhoroscoop' bestellen? Stuur een e-mail met uw contactgegevens naar boek@ebben.nl.

Internationale projecten

Nederland

- Wildlands Adventure Zoo, Emmen
- Gustav Mahlerplein, Amsterdam
- Bomen in bakken, Markt, Panningen

Engeland

- Dakota Hotel, Leeds
- Polocentrum, Maidenhead
- Award winnende tuin, Chelsea Flower Show, Londen

België

- Boombakken met *Heptacodium miconioides*, Grand'Place, Ath
- Winkelcentrum De Bruul, Mechelen

Frankrijk

- Rapp plein, Colmar
- Park van de kwekerij, Nancy
- Station Morlaix

Duitsland

- Appartementencomplex The Seven, München
- Remondis Recycling, Lünen
- Daktuin nieuwbouw Firma DAL, Mainz
- Appartementencomplex NeMo, Düsseldorf-Medienhafen

Liechtenstein

- *Amelanchier lamarckii*, privétuin, Schaan

Oostenrijk

- Museum Liaunig, Neuhaus
- Speeltuin Marktstraße, Dornbirn

Zwitserland

- Privékliniek Hohenegg, Meilen
- Hotel Seerosen, Meisterschwanden
- Pleegcentrum Blumenrain, Zollikon
- Privétuin, Küsnacht

Rusland

- Krasnodar Stadium, Krasnodar

“Karaktervolle bomen met een sterke expressie geven het plein een eigen identiteit”

Het wereldconcern Hilti ontwikkelt en produceert hoogwaardige producten, systeemoplossingen, software en diensten voor de bouwsector. Het bedrijf telt 25.000 medewerkers in meer dan 120 landen.

Circa 1.900 van hen werken op het hoofdkantoor van de Hilti Groep in het Liechtensteinse Schaan. Na sanering van het hoofdkantoor werden in 2016 de buitenruimten vernieuwd om voor de medewerkers een prettige omgeving te creëren.

.....

“De oorspronkelijke inrichting van het plein voor het hoofdkantoor werd bepaald door de verkeerstechnische situatie”, vertelt Carnier, landschapsarchitect bij Appert Zwahlen Partner AG in het Zwitserse Cham. “Het plein was volledig geasfalteerd om voldoende rangeermogelijkheden te bieden voor werkverkeer. Het ontbrak aan groenvoorzieningen en aantrekkelijke faciliteiten waarvan men gebruik kon maken. En er was alleen toegang tot het gebouw via het geasfalteerde plein.” Het vernieuwde plein toont een heel ander beeld. Hoogwaardige materialen, nauwgezette detaillering en zorgvuldig geselecteerde bomen, heesters en vaste planten creëren samen een prachtige, representatieve ontmoetingsplek.

Uiteenlopende zones en subtiële scheidingen

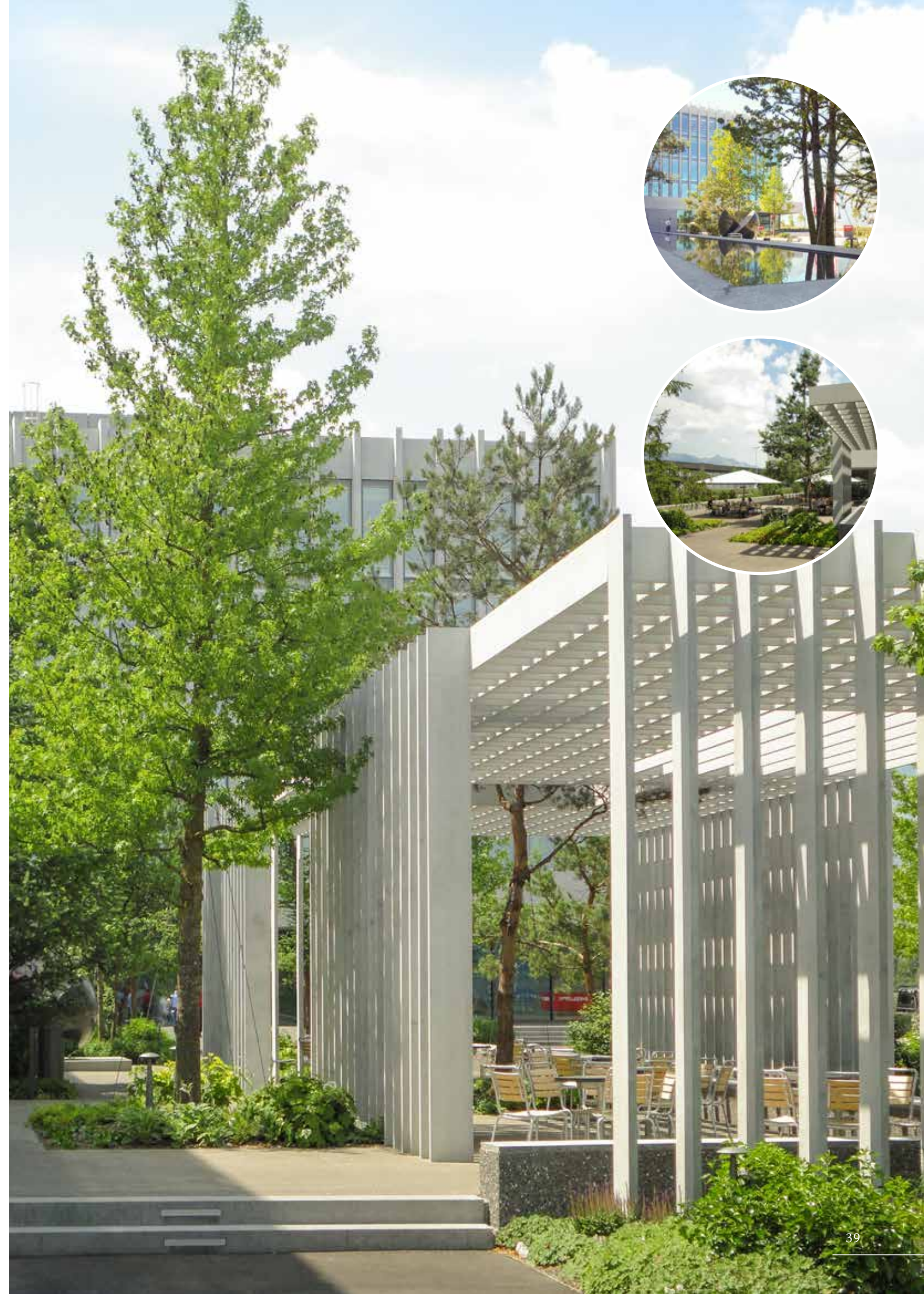
Het ontwerp van de nieuwe buitenruimte beantwoordt op alle vlakken aan de wensen en eisen voor een representatief terrein van een toonaangevend wereldconcern. “Door de orthogonale structuur van de muren en paviljoens in combinatie met een groot, langwerpig waterbekken en geometrische bloemperken ontstaan uiteenlopende zones met verschillende sferen”, vervolgt Carnier: “Zo worden op subtiële wijze de ontspannings- en voetgangersgedeelten van het voorplein gescheiden van de toegangszone en het openbare trottoir. De diverse zones geven gelegenheid om in de openlucht te werken, te ontspannen of elkaar te ontmoeten. We hebben de materialen voor deze plek zorgvuldig gedetailleerd en geselecteerd. Zo zijn de schilderachtige bomen, heesters en vaste planten speciaal gekozen om de diverse sferen te ondersteunen en versterken.”

Samenspel van groen en rood

De vormtaal van het ontwerp correspondeert met die van het kantoorgebouw, waardoor een vloeiende overgang van binnen naar buiten ontstaat en omgeving en gebouw een eenheid vormen. Lage muren van donkergrijs, ruw beton spiegelen de horizontale lijnen in de gevels van het pand. Smalle, rechtopstaande betonelementen verwijzen naar de verticale lijnen en gaan naadloos over in twee royaal bemeten paviljoens. Prachtige constructies van lichtgrijs beton die als het ware zweven boven het plein. De open dakstructuren van de paviljoens schilderen een betoverend schaduwspel, wisselend naar de weersomstandigheden en de zonnestand. Zijopeningen in de paviljoens geven zicht op bomen zoals *Liquidambar styraciflua* en *Larix kaempferi*. Een opening in het dak biedt ruimte voor de kroon van een grote *Pinus sylvestris*, die zijn weg zoekt door het dak en boven het paviljoen uittorent.

Contrast met het gestructureerde plein

De landschapsarchitect wijst de bomen aan. “Als contrast met het sterk gestructureerde plein, de heldere architectuur van de paviljoens en de aangrenzende gebouwen hebben we karaktervolle bomen uitgezocht met een sterke expressie. Zo krijgt het plein een duidelijk herkenbare, eigen identiteit. Iedere boom is individueel geselecteerd met het oog op de uiteindelijke standplaats. ▶

“Het vernieuwde voorplein viel meteen al in de smaak bij de medewerkers en wordt actief gebruikt voor informele bijeenkomsten”

De Japanse larix, Amerikaanse tulpenboom en amberboom benadrukken het internationale karakter van het bedrijf en zorgen voor kleuraccenten. De grove den daarentegen brengt als inheemse en altijdgroene boom de relatie met Schaan en de oorsprong van het bedrijf op deze locatie tot uitdrukking.” De bomen zijn in grote maten aangeplant, hoogstambomen met een stamomvang van 40-50 cm tot maar liefst 80-90 cm en meerstammige bomen met een hoogte van 500 tot 1100 cm.

Tijdens de aanleg van het project werd ook aan het onderhoud direct de nodige zorg besteed, om te waarborgen dat het plein zich altijd in een onberispelijke en representatieve staat bevindt. “Zo is een watergeefstelsel aangelegd dat ervoor zorgt dat de groenvoorzieningen en bomen actief bewaterd worden. Daarmee vervallen de handmatige werkzaamheden die met name in de eerste jaren na aanplant zeer belangrijk, maar ook tijdrovend zijn.”

Goed toeven

Het plein is een plek geworden met een hoge recreatieve waarde, waar het goed toeven is. Zittend onder de paviljoens is de sfeer intiem met wisselende uitzichten. De majestueuze bergen op de achtergrond. De lijnen van de bebouwing, doorbroken met grote bomen die als verzachtende elementen fungeren. Een groot geometrisch waterbekken weerspiegelt de boomkronen en geeft diepte aan het geheel. Altijdgroene heesters schermen de zitplaatsen af en talloze vaste planten zorgen voor kleur en geur: “Het vernieuwde voorplein viel meteen al in de smaak bij de medewerkers en wordt actief gebruikt voor informele bijeenkomsten. ’s Avonds zorgt verlichting voor een prachtige uitstraling en inscenering van de paviljoens en de vegetatie.”

GREEN ID	
Project:	Inrichting voorplein hoofdkantoor Hilti, Schaan, Liechtenstein
Opdrachtgever:	Hilti Aktiengesellschaft
Oppervlakte:	5.700 m²
Ontwerp:	Appert Zwahlen Partner AG te Cham, Zwitserland in samenwerking met Giuliani Hönger Architekten AG te Zürich, Zwitserland voor de paviljoens
Beplanting:	Boomkwekerij Ebben, Susanne Piesch Onder meer: <i>Acer pseudoplatanus</i> , <i>Elaeagnus x ebbingei</i> , <i>Hydrangea quercifolia</i> , <i>Larix kaempferi</i> , <i>Liquidambar styraciflua</i> , <i>Liriodendron tulipifera</i> , <i>Pinus sylvestris</i> , <i>Salix purpurea</i> ‘Nana’, <i>Tilia cordata</i>
Aanleg:	Wilhelm Büchel Gartenbau, Bendern, Liechtenstein voor de groenvoorzieningen, Frickbau AG, Schaan, Liechtenstein voor constructie en bouw
Oplevering:	Najaar 2016

Bomen over bomen

Met Toon Ebben

Cedrus libanii

De Libanonceder

In 1994 bouwden wij een nieuw kantoorpand in de stijl van een Italiaanse villa. Ik wilde daar respectabele bomen omheen, in grasvlakken zoals gebruikelijk is in Italiaanse tuinen. Samen met mijn vader reisde ik af naar Italië, naar hoveniersbedrijf Peverelli in Como, een specialist in solitaire voor tuinarchitectuur. Daar vonden wij een echte Libanonceder – de *Cedrus libanii* – een prachtexemplaar! Die moest een centrale plaats krijgen in de nieuwe kantoor tuin en werd op transport gezet naar Nederland. De boom kreeg een plek midden voor het gebouw en inspireerde daar vele bezoekers. Zo kwam landschapsarchitect Frans Boots op bezoek, die bomen zocht voor het park De Verademing in Den Haag. Zeventig Libanonceders moesten het worden. Dus bestelde ik uit Italië honderd ceders en plantte die aan op onze kwekerij. Helaas mochten wij de ceders niet leveren. Wel werd de *know-how to grow* bij ons gekocht, wij verleenden assistentie bij het rooien, snoeien en planten van de ceders.

Tja, daar zat ik dan met honderd ceders. Maar het mooie is: in plaats van zeventig ceders voor één project, hebben we in de loop der jaren zeventig projecten gemaakt met één ceder: Een soort wonderbaarlijke vermenigvuldiging... En aangezien een ceder heel veel ruimte nodig heeft, komt iedere ceder nu prachtig tot zijn recht. Van de honderd ceders zijn er nu nog ruim 25 over op onze kwekerij, fenomenale exemplaren! Inmiddels was de ceder op de centrale plek voor het kantoor – ondanks de grote groeiplaats – het gebouw in gegroeid en werd het tijd voor verplanten. De kwekerij kreeg in 2012 een nieuw industrieel kantoorpand, waar de boom niet goed op zijn plek was. Gelukkig was er een gegadigde in de buurt van de kwekerij, die de boom graag wilde hebben, juist omdat het een echte Libanonceder is. De man is geboren en getogen in Libanon en heeft een prachtige, grote collectie tuin met veel cedersoorten.

We hebben de ceder twee jaar lang voorbereid op het verplanten. Eerst werd de kroon teruggesnoeid en de kluit rondgestoken tot een diameter van drie meter. Een geul gevuld met humusrijke grond garandeerde de groei van vele nieuwe haarwortels. Het jaar daarop werd met staalkabel de kluit aan de onderkant doorgesneden. De hele weg die de boom af zou leggen naar zijn nieuwe standplaats, moest worden gesnoeid om doorgang te verkrijgen. Uiteindelijk ging de ceder dan op transport.

Met een gigantische kraan werd hij opgetild en op een enorme oplegger geplaatst. Een monnikenwerk. Je hebt te maken met zoveel gewicht dat iedere manoeuvre heel precies en voorzichtig moet worden uitgevoerd. Na aanplant moest de ceder als het ware gaan ruilen: zijn naalden verliezen en nieuwe maken. Ruit de boom niet, dan zal hij onherroepelijk indrogen of insterven. De verplanting slaagde. Nu staat de ceder vooraan in de tuin van mijn ‘buurman’ en geniet ik er iedere dag van. Hij doet het fantastisch!

Klimbomen: onontbeerlijk of overbodig?

Vraag aan kinderen hoe zij willen spelen en acht op de tien antwoordt: 'een hut bouwen, klimmen of een boomhut maken'. En dat is eigenlijk nooit anders geweest. Zonde dus dat beklimbare bomen in de bebouwde omgeving een schaars goed worden. Geven we kinderen meer mogelijkheden tot natuurlijk buiten spelen met speciaal gekweekte klimbomen of is dat overbodige betutteling? Groeningenieurs Sarah Bosman en Jasper Haster over buiten spelen, natuurbeleving en het verschil tussen klimbomen en bomen om in te klimmen.

Jasper Haster is adviseur beplantingen en vertegenwoordiger Oost-Nederland bij Boomkwekerij Ebben. Na zijn studie Tuin- en Landschapsinrichting Techniek verzorgt Haster vanuit Ebben als projectleider de technische uitwerking van grote projecten. In 2016 werd Haster verkozen tot één van de Young Green Professionals, ambitieuze, jonge mensen met een frisse blik op de groensector. Hij klimt het liefst in een beverde Parrotia, omdat het zo'n perfecte klimboom is en daarnaast veel sierwaarde heeft.

Natuurlijk spelen is veel beter dan spelen op bedachte toestellen

"Natuurlijk spelen is zeker beter", aldus Haster. "Kinderen leren zelf ontdekken, hun motoriek ontwikkelt veel beter en ook in de groei zie je het terug. Zet maar eens een kind vijftien jaar lang op de bank met een tablet, terwijl een ander kind vijftien jaar lang buiten in de natuur speelt. Lichamelijk zie je dan grote verschillen."

"Ik sluit me daar bij aan", reageert Bosman. "Ik heb in de loop der jaren gezien dat kinderen zelf manieren zoeken en bedenken hoe ze willen spelen. Je ziet dan dat op bedachte speelplekken de lol er snel af is. Ze gaan een keer van de glijbaan af en het is klaar. Op natuurlijke speelplekken is er veel meer uitdaging, kinderen helpen elkaar meer en daarmee ontwikkelen ze ook de sociale kant. Opvallend is het verschil tussen jongens en meisjes. Waar op bedachte speelplekken de jongens de competitie aangaan om te winnen en de meisjes zich meer afzijdig houden om de strijd niet te hoeven aangaan, is bij natuurlijke speelplekken dat verschil veel kleiner."

Klimbomen zijn gevaarlijk

Bosman: "Nee, natuurlijk niet! Het is onzin een klimboom als gevaarlijk te betitelen. Spelen is vallen en opstaan en je mag best een schrammetje oplopen. Onze leef- en werkomgeving is steeds veiliger geworden, als een cocon waarin we gerieflijk verblijven. Daardoor zijn we geneigd om alles eng te vinden, je ziet dat ouders veel krampachtiger zijn dan vroeger. Maar als we alle risico's wegnemen, hoe moet een kind dan nog zijn grenzen leren kennen en zich ontwikkelen? Het is wel belangrijk om de risico's te beperken, dit kan bijvoorbeeld door net als bij speeltoestellen een valdempende ondergrond aan te brengen. Dat kan valdempend zand zijn, maar ook een rubberondergrond."

"Soms is een klimboom wel gevaarlijk, namelijk als je hem op de verkeerde plek zet," vervolgt Haster. "Op een totaal verhard plein bijvoorbeeld, zonder rubberen, valdempende ondergrond. Maar in principe is de boom zelf niet gevaarlijk, die is speciaal gekweekt om in te klimmen. Door een regelmatige vertakking en door het klimmen boven drie meter moeilijk te maken. Vanaf die hoogte wordt de boom niet meer gesnoeid om te beklimmen, maar laten we de kroon dichtgroeien."

Sarah Bosman is tuin- en landschapsontwerper bij Donkergroen, een organisatie van creatieve groendenkers en -doeners met een vernieuwende kijk op de beleving van binnen- en buitenruimte. Bosman is onder meer gespecialiseerd in natuurlijke buitenspeelprojecten, van speeltuinen in de openbare ruimte tot schoolpleinen in zowel Nederland als België. Haar favoriete klimboom? Een meerstammige Pterocarya, omdat het zo'n mooie, volle boom is.

"Klimbomen zijn een opstapje, de eerste mogelijkheid om natuur van dichtbij te beleven"

Pinussen hebben hars, prunussen hebben gom, oude gleditsia's en robinia's krijgen stekels, populieren hebben takbreuk, dus deze soorten mag je niet aanplanten als klimboom

Haster: "Je moet het risico natuurlijk wel beperken en niet allerlei soorten gaan aanplanten die extra hinderlijk zijn. Zo zou ik geen gleditsia's en robinia's gebruiken, een boom met stekels is geen fijne klimboom. En een soort waarvan de takken snel breken is sowieso geen goede klimboom. Maar vies worden bij het buiten spelen hoort erbij en is in mijn ogen niet hinderlijk."

"Op de ene plek kan het wel, op de andere niet", vult Bosman aan, "het ligt helemaal aan de setting en de daarbijhorende cultuur. Op de ene school moet het allemaal netjes, op een andere krijgen de kinderen overalls aan in de pauze en maakt het niet uit of zij vies worden. Ik heb meegemaakt dat de directie van de school het graag wilde, maar de docenten het niet zagen zitten. Of dat de docenten het wel wilden, maar de ouders tegen waren."

Soorten waarvan alleen de oudere exemplaren geschikt zijn als klimboom, moet je ook als ouder exemplaar aanplanten

"Dat zou ik wel willen, maar het ligt helemaal aan het budget van de opdrachtgever", vertelt Bosman. "Vooral scholen hebben vaak een klein budget en dan wordt er voor een kleinere boom gekozen waar nog niet in geklommen kan worden."

Haster: "Dat is ontzettend jammer en ergens ook heel krom! Speeltoestellen zijn drie keer zo duur als een klimboom. En een

boom heeft ook nog eens een veel grotere waarde, die alleen maar stijgt in de loop der jaren. Het aanplanten van een kleine boom om budgetredenen zorgt ervoor dat er kosten voor onderhoud bijkomen en je moet nog maar zien hoe zo'n boom zich ontwikkelt. Bovendien moeten de kinderen jaren wachten voordat ze kunnen spelen, dat klopt toch niet?"

"Het ligt ook aan de opdrachtgever", reageert Bosman. "De een heeft hart voor groen en ziet het belang van natuurlijk spelen, een ander wil meer toestellen. Een heuvel of een struweel is voor kinderen heel waardevol, ze zien allerlei mogelijkheden om te spelen. Volwassenen kijken met andere ogen en willen vaak meer speeltoestellen. Er is daarin een kanteling nodig. Wij proberen dat te bewerkstelligen door de betrokken volwassenen te vragen hoe zij zelf vroeger speelden. Meestal is het antwoord: in bosjes, aan de waterkant, noem maar op."

Kinderen maken zelf wel uit waar ze in klimmen, dus specifieke bomen daarvoor aanplanten is onzin

"Ja en nee", reageert Haster direct. "Je moet kinderen uitdagen. In plaats van een stuk staal te buigen tot een speeltoestel en te zeggen 'hier, doe maar een radslag' moet je kinderen het groen in trekken en ze leren over de natuur. Klimbomen zijn iets anders dan bomen om in te klimmen. Klimbomen zijn een opstapje, de eerste mogelijkheid om natuur van dichtbij te beleven. Daarna komen de 'echte' bomen om in te klimmen. Dus voor de gevorderden die een bedachte klimboom maar saai vinden. En ja, daar breekt weleens een tak af, dat heb je dan geleerd voor de volgende keer."

"Kinderen op een natuurlijke manier buiten laten spelen is onontbeerlijk voor de sociale, fysieke en psychische ontwikkeling"

Bosman: "Er wordt veel minder buiten gespeeld, dus we moeten zeker wel klimbomen aanplanten om het te stimuleren. Vroeger was buiten spelen veel gewoner en waren alle bomen als het ware klimbomen, zelfs hoogstambomen met een keukentrapje erbij. Het lijkt ook wel of ouders niet meer durven, ze zitten zelf veel binnenshuis en stimuleren natuurlijk spelen en lekker vies worden niet meer. Dus wel klimbomen aanplanten, maar inderdaad andere bomen daarbij in de buurt planten voor de extra uitdaging, zodat je de eigenwijzen en gevorderden ook wat biedt."

Klimbomen moet je aanplanten op plaatsen waar sociale controle is

Haster: "Klimbomen wel, bomen om in te klimmen niet. Fietsen leer je ook van je ouders, maar als je het geleerd hebt, mag je verder buiten de sociale controle. Er zijn dan natuurlijk nog wel grenzen tot hoe ver je mag, bijvoorbeeld welke straat of kruispunt."

"Ik ben het er niet helemaal mee eens", aldus Bosman. "Fietsen is altijd dezelfde beweging en daarom niet te vergelijken met klimmen. Een volwassene klimt totaal anders dan een kind en het gevaar bestaat dat een kind onder toezicht teveel wordt afgeremd."

"Dat klopt", beaamt Haster. "Een kind heeft geen hoogtevrees. Nooit. Hoogtevrees is aangeleerde angst om te vallen, een volwassen angst. En ik heb vroeger ook niet van mijn ouders geleerd om te klimmen. Mijn vriendje van dezelfde leeftijd was de sociale controle."

Bosman vult aan: "Een kind moet zelf kunnen ontdekken en wil het liefst 'uit het zicht'. Kleine kinderen spelen bijvoorbeeld in de tuin graag achter een hegje, ze denken dan even niet zichtbaar te zijn. We willen alles maar in de gaten houden en perken de vrijheid in, maar we moeten kinderen niet inkaderen. Toezicht is goed, maar de vrijheid om zelf te ontdekken is ook belangrijk!"

Klimbomen: onontbeerlijk of overbodig?

"Onontbeerlijk natuurlijk" lacht Bosman. "Maar het gaat verder dan alleen klimbomen. Kinderen op een natuurlijke manier buiten laten spelen is onontbeerlijk voor de sociale, fysieke en psychische ontwikkeling. We zoeken naar manieren om klimbomen meer toegepast te krijgen, ze worden nu nog als duur ervaren. Wij weten wat het betekent, maar leg het maar eens uit aan de opdrachtgever."

De reactie is toch te vaak 'Ach, doe maar een klein boompje'. Er is wel een beweging gaande, je merkt het aan mensen. Het begint met een trend, maar dat gaat altijd aan bewustwording vooraf. Uiteindelijk worden we ons bewust van de noodzaak van natuurlijk spelen."

Haster vult aan: "Klimmen en spelen zijn niet de enige waarden van klimbomen, ook de ecologische waarde is groot. En niet alleen klimbomen, maar alle groen is onontbeerlijk voor onze gezondheid. De bewustwording daarvan gaat naar mijn mening veel te langzaam. Gemeentes moeten meer verantwoordelijkheid nemen voor vergroening, de speeltoestellen eruit gooien en de bomen erin."

De verantwoordelijkheid om te vergroenen ligt niet alleen bij de gemeente, maar bij iedereen", reageert Bosman. "Je ziet initiatieven als Groen voor Grijs en Operatie Steenbreek die mensen oproepen hun tuinen te 'onttegenen' en er wordt ook gesproken over een bestratingbelasting. Maar ook deze initiatieven lopen vaak moeizaam, men heeft geen zin in het werk en onderhoud."

Haster: "Als je aan mensen vraagt: 'Moet er meer groen komen?', zeggen ze allemaal: 'Ja'. Vraag je dan: 'Bij jou in de tuin?', dan is het antwoord steevast: 'Nee, doe maar niet'. Dus zo'n bestratingsbelasting is een goed plan. Zo zorg je ervoor dat de euro's de goede kant op rollen. Want als mensen toch moeten betalen, denk ik en hoop ik dat er meer voor groen gekozen gaat worden."

.....

EVERY TIME I CLIMB A TREE

Every time I climb a tree
Every time I climb a tree
Every time I climb a tree

I scrape a leg
Or skin a knee
And every time I climb a tree
I find some ants
Or dodge a bee
And get the ants
All over me.

And every time I climb a tree
Where have you been?
They say to me
But don't they know that I am free
Every time I climb a tree?
I like it best
To spot a nest
That has an egg
Or maybe three.
And then I skin
The other leg

But every time I climb a tree
I see a lot of things to see
Swallows roof tops and TV
And all the fields and farms there be
Every time I climb a tree
Though climbing may be good for ants
It isn't awfully good for pants
But still it's pretty good for me
Every time I climb a tree

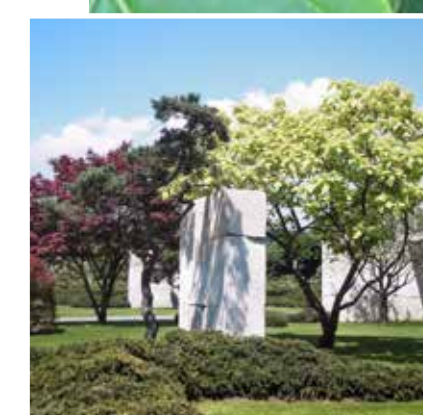
David McCord

Internationale inspiratie

"Mijn doel is niet
decoratie, maar
integratie"

Enea Boommuseum

Bomen en kunst, twee passies verenigt in één tuin. De Zwitserse tuin- en landschapsarchitect Enzo Enea realiseerde binnen enkele jaren een boommuseum dat zijn gelijke niet kent. Enea redde oude bomen die moesten wijken bij nieuwbouw en gaf ze een plek op zijn terrein in het Zwitserse Rapperswil-Jona. En niet zomaar een plek.

Zorgvuldig ontworpen ruimtes in dialoog met landschap, plantkunde, architectuur en sculpturen laten op een unieke manier groeiwijze, geschiedenis en duurzaamheid zien van vijftig verschillende bomen, waartussen exemplaren van meer dan honderd jaar oud. Het museum wordt omgeven door een prachtig park van 75.000 vierkante meter, waar nog eens honderd oude bomen hun plaats vonden. Het Enea boommuseum is een plek voor verwondering, inspiratie en ontzag voor de natuur.

Ebben

Good to grow

Nieuw leven voor vergeten soorten

Tijdens de Nederlandse Nationale Boomfeestdag plantten kinderen van een basisschool in Deventer een bijzonder project aan. Veertig zeldzame fruitrassen die in de vorige eeuwen in Nederland voorkwamen, verzameld in een collectieboomgaard. Zo vindt men er negen perenbomen met namen als 'Dubbele Bergamotte' en 'Roosjespeer'. En 31 appelbomen, zoals de 'Witte Kruidappel', Framboos-appel en wilde appel. De boomgaard wordt omzoomd door een ecologische haag van meidoorn, sleedoorn, veldesdoorn, diverse wilde rozen en bessenstruiken. De fruitbomen staan in een bloem- en kruidrijke ondergroei. Zo is deze plek zeer waardevol voor de biodiversiteit én voor recreanten, die kunnen genieten van het heerlijke fruit dat er groeit.

Gardens by the bay

Vijftig meter hoge superbomen in tuinen van honderd hectare met ruim een miljoen planten. En zeven miljoen bezoekers per jaar. Dat zijn de 'Gardens by the bay' in Singapore. Tussen de gewone bomen in de tuinen staan enorme kunstwerken van staal: de Supertree Grove. Deze verticale tuinen bevatten een scala aan functies. Ze geven schaduw, herbergen collecties exotische varens, orchideeën en bromelia's, verzamelen regenwater voor irrigatie van de tuinen, zijn luchtinlaat en -uitlaat voor de koelsystemen van gebouwen en wekken energie door enorme zonnecellen op de top. Een loopbrug verbindt een deel van de superbomen voor een wandeling op niveau en 's avonds wordt de wandelaar verrast door een fantastische lichtshow op de kunstwerken.

Palais de Justice de Paris

Aan de noordkant van het centrum van Parijs verrijst een gigantische glazen toren: het nieuwe Palais de Justice van 160 meter hoog.

De Italiaanse architect Renzo Piano – die eerder het Centre Pompidou in Parijs ontwierp – tekende voor het ontwerp. Om de schaal van de toren minder imponerend te maken en het gebouw beter in de architectuur van de omgeving te laten passen, is het opgedeeld in verschillende volumes, die samen een trap vormen. Op de terrassen die zo ontstaan – de 'treden' van de trap – situeerde de architect prachtige daktuinen, beplant met ruim vijfhonderd bomen. Ebben leverde voor dit hoogstandje meerstammige *Acer campestre* en *Carpinus betulus*, en hoogstam *Betula pendula*, *Quercus coccinea* 'Splendens' en *Quercus petraea*.

Malus toringo var. sargentii

De sierappel *Malus toringo* var. *sargentii* is een prachtige, brede heester of parasolvormige meerstammige, die op veel standplaatsen gedijt. Op daktuinen, in verharding, op licht zure tot basische bodems, van pleinen tot stadstuinjes, overal is deze variëteit een lust voor het oog. Het is een ideale sierboom, vrij van ziektes en beresterk.

- Zeer uitbundige bloei eind april, begin mei • Heerlijk geurende, witte bloemen
- Donkergroen, glanzend en mooi gelobd blad • Langgesteelde appeltjes, eerst donkerrood, dan verkleurend naar geel • Goudgele herfstkleur • Sierappeltjes blijven lang hangen
- Breed spreidende habitus • Gedijt ook op een beschutte standplaats aan de kust
- Vrij van schurft • Uitstekende winterhardheid

Alphen aan den Rijn kleurt groen

De gemeente Alphen aan den Rijn werkt hard aan een groener stadshart. Wethouders Tseard Hoekstra (openbaar groen) en Gerard van As (stadshart) zetten zich in voor een beter leefklimaat in de stad. Straten, kades en pleinen in het stadscentrum worden vergroend en er werd een enquête over een nieuw bomenbeleid uitgezet onder de inwoners.

De aanplant van kandelaber-bomen langs de Rijnkade vormde de start van de vergroening: zestien prachtige knoestige platanen die jarenlang werden voorbereid op de kwekerij. Op de kade stonden van oudsher al bomen, die door intensivering van functies verdwenen. De ondergrondse voorzieningen en hoge grondwaterstand lieten ook nu weinig ruimte voor de wortels van de nieuwe bomen. De oplossing werd gevonden in een iets verhoogd plantvak, goed bomensubstraat en een wortelscherm tussen boom en kabels en leidingen.

Op twintig locaties in het stadscentrum werden grote bakken geplaatst met meerstammige bomen van Ebben en een jaar rond kleurrijke onderbeplanting. In nauwe samenwerking met de architecten van de

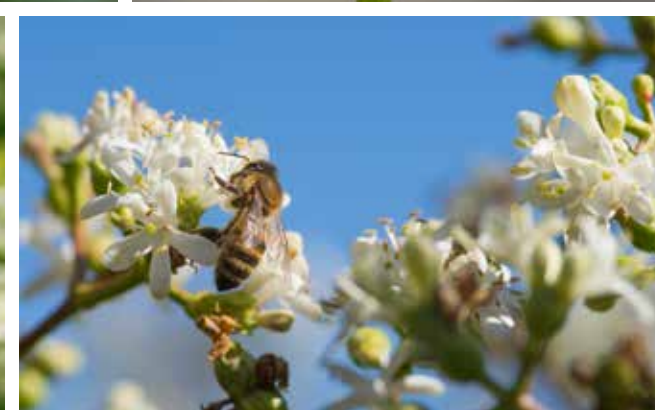
gemeente werden soorten gekozen met bijzondere kenmerken, zoals bijvoorbeeld grilligheid van de stammen, een vroege bloei, eetbare vruchten, bijzondere kleuren of een aantrekkelijk wintersilhouet. De boombakken hebben een diameter van 180 cm tot 240 cm en zijn voorzien van een zitrand. Direct na plaatsen werd er al volop gebruik van gemaakt.

Project:	Vergroening Stadshart Alphen aan den Rijn
Oppervlakte:	Diverse straten, kades en pleinen in het stadscentrum
Ontwerp:	Projectteam Stadshart, Alphen aan den Rijn
Opdrachtgever:	Gemeente Alphen aan den Rijn, Nederland
Beplanting:	Boomkwekerij Ebben, Sicco de Boer <i>Acer griseum</i> , <i>Amelanchier lamarckii</i> , <i>Broussonetia papyrifera</i> , <i>Cornus controversa</i> , <i>Gleditsia triacanthos</i> 'Green Glory', <i>Koeleruteria paniculata</i> , <i>Magnolia</i> 'Heaven Scent', <i>Platanus × hispanica</i> , <i>Tilia henryana</i> var. <i>subglabra</i> Boomkwekerij Ebben B.V.
Aanleg:	

Het laatste woord is aan onze medebewoners...

Van de kleinste insecten tot grote zoogdieren, onze kwekerij wemelt van leven. Nuttige insecten worden ingezet om de schadelijke te bestrijden en bloemenmengsels tussen de bomen trekken vlinders en bijen. Op de daktuinen van het Inspyrium nestelen torenvalken. Kleine zoogdieren genieten van de rijke vruchtdracht van duizenden bomen en grote zoogdieren profiteren van de biodiversiteit die milieuvriendelijk kweken met zich meebrengt.

Colofon

Ebben ID inspiratiemagazine is een uitgave van:

Boomkwekerij Ebben B.V.

Beerseweg 45
5431 LB Cuijk
Nederland

T +31 485 31 20 21
F +31 485 31 38 88
E info@ebben.nl
W www.ebben.nl

Redactie: Theresia Bos en Thijs Dolders, Boomkwekerij Ebben B.V.;
Patricia Millenaar, Patries concept/copy
Vormgeving: Tanja Hubbers, Tja Design; Patricia Millenaar, Patries concept/copy;
Theresia Bos, Boomkwekerij Ebben B.V.
Druk: Grafilux printing, Turnhout, België

Aan Ebben ID inspiratiemagazine No. 5 werkten mee:

Sarah Bosman, tuin- en landschapsontwerper, Donkergröen, Tiel, Nederland
Christian Carnier, Appert Zwahlen Partner AG, Landschapsarchitecten BSLA, Cham, Zwitserland
Harro de Jong, landschapsarchitect, Buro Harro, Schaarsbergen, Nederland
Robbert de Koning landschapsarchitect BNT en DUPLO studio, Nederland
Sam en Sarah Peppinck, Kaatje Post, ervaringsdeskundigen boomklimmen, Nederland
Dr. Philipp Schönfeld en dr. Susanne Böll, Beierse Staatsinstituut voor wijnbouw en tuinbouw, afdeling Landschapszorg, Veitshöchheim, Duitsland
Medewerkers Boomkwekerij Ebben B.V. en Ebben Inspyrium, Nederland

Foto's:

René Post, Boomkwekerij Ebben B.V.
Project - Stadsgroen 2021: Beierse Staatsinstituut voor wijnbouw en tuinbouw, Afdeling Landschapszorg
Vakmensen met een visie: Harro de Jong, landschapsarchitect, Buro Harro
Groene diversiteit - ontwerpen met bomen: Jasper Haster, Boomkwekerij Ebben
Good to know - Bihn House: Hiroyuki Oki
Nationaal Monument MH17 - ontwerptekening: Robbert de Koning landschapsarchitect BNT en DUPLO studio
Internationale projecten: Chelsea Flower Show - Mark Vessey; Station Morlaix - Lavigne & Chéron Architectes
Good to grow: Visualisatie Palais de Justice de Paris - Renzo Piano Building Workshop, architects

Copyright © 2017 Boomkwekerij Ebben B.V. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Boomkwekerij Ebben B.V., Beerseweg 45, 5431 LB Cuijk, Nederland.

.....

Boomkwekerij Ebben in Cuijk is sinds 1862 actief als producent van milieuvriendelijk en duurzaam geteelde beplanting voor de realisatie van groenprojecten in de (semi-)openbare of particuliere ruimte. Ebben is gespecialiseerd in meerstammige bomen, klimbomen, laan- en parkbomen, karakteristieke bomen en solitair heesters. Via Ebben Exclusief levert Ebben daarnaast beplanting voor de aanleg van stijl- en sfeervolle particuliere en bedrijfstuinen. Ebben Inspyrium is een locatie voor evenementen binnen en buiten de branche, inclusief auditorium en 1400 m² daktuinen met inheemse en exotische fruitsoorten. Inspyrium onderstreept de rol van Ebben als kennispartner en draagt bij aan een brede kijk op alle mogelijke groene toepassingen in de openbare ruimte.

.....

